

TÜRK TİCARET KANUNU TASARISI'NDA TEK KİŞİLİK ANONİM ORTAKLIK VE TEK KİŞİLİK LİMİTED ORTAKLIK

Ar. Gör. Gökmen Gündoğdu *

I. Giriş

T.C Adalet Bakanlığı'nca 1999 yılında oluşturulan Türk Ticaret Kanunu Komisyonu tarafından hazırlanan "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı" (Ön Tasarı Metni) 2005 yılı Şubat ayında kamuoyuna sunulmuş, değerlendirme ve görüş bildirme için 25 Mayıs 2005 tarihine kadar süre tanınmıştır. Bu süre içerisinde tasarısı, birçok kişi ve kuruluşça değerlendirilmiştir. Ancak Ticaret Kanunu gibi önemli bir düzenleme için tanınan sürenin yetersiz olması, tasarıının ayrıntısıyla incelenmesini güçleştirmiştir. İnceleme süresi içerisinde gerek akademisyenler, gerek uygulamacılar gerekse konuya ilgili kuruluşlar tarafından dile getirilen eleştiriler doğrultusunda Ön Tasarı Metni'nde bir takım değişiklikler yapılmış ve nihai şeklini alan Türk Ticaret Kanunu Tasarısı (Tasarı Metni) 9 Kasım 2005 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) sevk edilmiştir.

15 Kasım 2005 tarihinde esas komisyon olarak Adalet Komisyonu'na gönderilen tasarısı, ayrıntılı bir çalışma yapılması için 1 Aralık 2005 tarihinde Adalet Alt Komisyonu'na gönderilmiştir. 6 Aralık 2005 tarihinde Adalet Alt Komisyonu'nda başlayan çalışma 14 Haziran 2006 tarihine kadar devam etmiştir. Adalet Alt Komisyonu'nca kabul etilen "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı" metni (Alt Komisyon Metni) 28 Haziran 2006 tarihinde Adalet Komisyonu Başkanlığı'na gönderilmiştir.

---

*

Yıldız Teknik Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü Ticaret Hukuku Anabilim Dalı.

Tasarı¹ ortaklıklar hukukuna ilişkin birçok yeniliği içermektedir. Bu yeniliklerden biri de "Tek Kişilik Ortaklık" kurumudur. Tasarıya göre hem anonim ortaklık (AO) hem de limited ortaklık (LO) tek kişiyle kurulabilecek ve sonradan tek kişilik ortaklık olarak devam edebilecektir (m. 338, 573).

Aşağıda inceleneceği üzere, her ne kadar 'tek kişilik ortaklık' kavramının Türk hukukuna yabancı olmadığı ve fiilen tek ortağı bulunan ortaklıklara uygulamada sıkça rastlandığı dile getirilse de, tasarıının getirdiği düzenleme belirtilen uygulamanın çok daha ötesindedir. Çünkü tasarıının getirdiği yenilik fiili veya geçici anlamda tek ortaklılık değildir. Tasarı, hukuki olarak tek kişinin ortaklık kurabilmesine izin vermiş ve buńu da geçici değil sürekli bir yapı olarak benimsemiştir.

Tek kişilik ortaklık kavramı hukukçuların 19. yüzyılın sonlarından beri üzerinde düşündüğü bir konudur². Bu kurumun kabul edilmesinin altında yatan düşünce, tacirlerin tek başlarına ticaret yapmaları halinde sorumluluklarının belirli bir malvarlığı ile sınırlanmasını saglama yaklaşımıdır. Bu yaklaşım iki farklı şekilde gerçekleşebilmektedir. İlk ihtimalde tacirin, ticari faaliyetlerinden kaynaklanan sorumluluğunun sınırı olan ayrı bir malvarlığına sahip olduğu kabul edilir. Böylece ticari faaliyetlerinden dolayı tacirin özel malvarlığına başvurulması engellenmiş olur.

İkinci ihtimal ise, ortağını sınırlı sorumluluk bahşeden ortaklıkların tek kişiyle kurulmasını sağlamak yani tek başına ticaret yapan kimsenin tüzel kişilik kurmasına olanak tanımaktır. İşte tek kişilik ortaklık kurumunun ortaya çıkışa da bu yaklaşımın sonucudur.

Öte yandan Avrupa Ekonomik Topluluğu, üye ülkelerin mevzuatının uyumlaştırılmasını sağlamak amacıyla 21 Aralık 1989'da tek kişilik ortaklıklara ilişkin 89/667 sayılı onikinci Yönerge'yi³ kabul etmiştir. Tasarıının konuya ilişkin düzenlemesine

¹ Yukarıda belirtilen metinlerden herhangi birini özel olarak belirtmek istemediğimiz durumlarda Türk Ticaret Kanunu Tasarısı için "Tasarı" kısaltması kullanılacaktır.

² ATABEK, Reşat, "Tek Ortaklı Şirket", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi (Batider)*, C. XIV, S. 1, Haziran 1987, s. 23; POROY, Reha (TEKİNALP, Ünal / ÇAMOĞLU, Ersin), *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 10. Tıpkı Basım, İstanbul 2005, N. 45.

³ Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on Single-Member Private Limited-Liability Companies, 89/667/EEC (Official Journal 395, 30.12.1989).

de esin kaynağı olan⁴ bu Yönerge, tacirlerin sorumluluğunu sınırlamak amacıyla üye ülkelerin ya tek kişilik ortaklıği ya da sınırlı sorumlu ticari işletmeyi kabul etmesi gerektiğini belirtmiş; bu noktada üye ülkelere serbesti tanımıştir. Tacirin sorumluluğunu sınırlamak isteyen kanun koyucuların bu iki yaklaşımından hangisini benimseyecekleri, her bir ülkenin kendi hukuk sistemi içinde yapacağı bir değerlendirmeyi gerektirir.

Sınırlı sorumlu ticari işletme esasının benimsenmesi halinde söz konusu işletme, tacirin sorumluluğunun sınırı olan bir malvarlığı değerini oluşturur. Bu yaklaşım, Türk hukukuna yabancı değildir. Nitekim halen yürürlükte olan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TK) m. 948 hükmü, donatanın belirli hallerde üçüncü şahıslara karşı *sadece gemi ve navlunla sorumlu olacağını* kabul etmiştir. Alacaklılar, *deniz serveti* adı verilen özel bir malvarlığı teşkil eden bu unsurlar dışında donatanı takip edemeyeceklerdir⁵. Bu istisnai düzenleme bir kenara bırakılırsa⁶, Türk hukukunda bir kimsenin iki ayrı malvarlığının olması mümkün değildir. Dolayısıyla sorumluluğun sınırlanırılmasında aynı bir malvarlığının nazara alınması Taşarı'da benimsenmemiştir. Taşarı tacirin sorumluluğunun sınırlanırılmasında 89/667 sayılı onikinci Yönerge'ye uygun olarak tek kişilik ortaklık kurumunu kabul etmiştir.

II. Pozitif Hukukta Durum

Halen yürürlükte olan TK'nın ikinci kitabı (m. 136-556) "Ticaret Şirketleri" başlığını taşımaktadır. Ancak TK'da şirket kavramı tanımlanmış değildir. Bununla birlikte, 818 sayılı Borçlar Kanunu (BK) m. 520'de adı ortaklık için yapılan tanımın, ortaklık ilişkisinin genel tanımı olduğu söylenebilir⁷ (TK m. 138).

⁴ Gerekçe m. 388: "(...) Böylece AET'nin şirketlere ilişkin 89/667 sayılı onikinci Yönergesinin tanıldığı olanaktan yararlanılmıştır (...)."

⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. ÇAĞA, Tahir / KENDER, Rayegân, *Deniz Ticareti Hukuku*, C. I, 14. Bası, İstanbul 2005, s. 153. Donatanın bunun dışında kalan tüm malvarlığına *karar serveti* denir. Donatan alacaklılara karşı, kara serveti ile gemi ve navlun dışındaki deniz servetinden sorumlu değildir.

⁶ Nitekim Tasarıda bu sistem değiştirilmiştir (m. 1062/II). Bunun yerine, donatanın, Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu sorumluluğun sınırlanırılmasına ilişkin milletlerarası sözleşmelerden doğan sorumluluğunu sınırlırma hakkı sakınca saklı olduğu belirtilmiştir.

⁷ ANSAY, Tuğrul, *Adı Şirket - Dernek ve Ticaret Şirketleri*, Ankara 1967, s. 10; DOMANIÇ, Hayri, *Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması*, TTK Şerhi, C. II, İstanbul 1988, s. 17; POROY (TEKİNALP / ÇAMOĞLU), N. 42; BAHTİYAR, Mehmet, *Anonim Ortaklık Anasözleşmesi*, İstanbul 2001, s. 27.

A. Borçlar Kanunu'na Göre

BK m. 520'ye göre “şirket bir akittir ki onunla iki veya ziyade kimseler saylerini ve mallarını müşterek bir gayeye erişmek için birleştirmegi iltizam ederler”. Bu tanımdan ortaklık ilişkisinin beş unsuru çıkmaktadır.⁸ Bunlar, kişi unsuru, sözleşme unsuru, sermaye unsuru, amaç unsuru ve affectio societatis (müşterek gaye uğrunda birleşerek çalışma) unsurudur.

Konumuz açısından en çok önem arz eden, kişi unsurudur. Çünkü bu hükmeye göre bir ortaklıktan bahsedebilmek için en az iki kişinin varlığı gereklidir. Hatta kanun koyucu bazı ticaret şirketleri için asgari sayıyı ikinin üstünde tespit etmiştir. Dolayısıyla Türk hukukunda tek kişi ile ortaklık ilişkisinin kurulması günümüz itibarıyle olanaklı değildir.

Konu açısından ele alınması gereken diğer unsur ise sözleşme unsurudur. BK m. 520'ye göre ortaklık her şeyden önce bir sözleşmedir ve bir sözleşmenin varlığından bahsedebilmek içinse en az iki tarafın varlığı gerekmektedir⁹. Bu unsur açısından da tek kişilik ortaklık ilişkisine hukukumuzda izin verilemediği söylenebilir.

Değinilmesi gereken diğer bir unsur ise amaç unsurudur. Bu amaç ‘kazanç paylaşmak’ olarak somutlaşmaktadır¹⁰. Hatta kolektif ve komandit ortaklıklarda amaç ‘bir ticari işletme işletmek’tir (TK m. 153, 243). AO ve LO’da ise amacın ‘iktisadi’ olması yeterlidir (TK m. 271/I, 503/III). Ortaklık ilişkisindeki meşru amacın bir diğer özelliği ise müşterek olmasıdır. Yani ortaklık sadece ortak amaçlarla kurulabilecek bir sözleşmedir. Tek kişinin varlığı halinde ortak bir amaçtan ve dolayısıyla ortaklıktan söz edilemeyecektir¹¹.

Görüldüğü gibi Türk hukuku açısından ortaklık ilişkisini en genel anlamda tanımlayan BK m. 520'ye göre tek kişi ile ortaklık kurulmasına olanak yoktur. Söz konusu hükmün mantığı ve

⁸ Bkz. DOMANIÇ, s. 19 vd.; POROY (TEKİNALP/ÇAMOĞLU), N. 42 vd.

⁹ Ortaklık sözleşmesi, çok taraflı bir sözleşme niteliğindedir. İki taraflı sözleşmelerin aksine tarafların borçları birbirinin karşılığı değildir. Sözleşmenin tarafı olan herkesin menfaati ve iradesi aynı yöndedir: müşterek amaca ulaşmak.

¹⁰ POROY (TEKİNALP/ÇAMOĞLU), N. 55. İktisadi olmayan ve ideal gayelerle de adı şirket kurulabileceği yönünde bkz. ANSAY, s. 78.

¹¹ OKAN, Neval, “Türk Hukukunda Ticaret Ortaklılarında Ortak Sayısının Bire Düşmesi ve Sonuçları”, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 30. Yıl Özel Sayı, Eskişehir 2000, s. 58.

ortaklık ilişkisinin bir sözleşme olarak nitelendirilmesi buna engeldir.

B. Ticaret Kanunu'na Göre

Ortaklık ilişkisinin tanımını veren BK m. 520'nin aksine TK'da ortaklık ilişkisi tanımlanmamış fakat her bir ticaret ortaklıği için özel hükümlere yer verilmiştir.

TK'da kolektif ve adi komandit ortaklıklar için asgari ya da azami bir sayı belirtilmemiştir (TK m. 153, 243). Bu nedenle bu ortaklıklar da en az iki kişiyle kurulabilecektir. Ancak şahis şirketi sayımları ve ortakların kişiliklerinin ön planda tutulması nedeniyle uygulamada ortak sayısının fazla olmadığı görülmektedir.

Kolektif ve adi komandit ortaklıklar için aranan en az iki ortak koşulu sadece kuruluşa ilişkin değildir. Ortaklığın devamında da bu asgari sayı muhafaza edilmelidir. Bununla birlikte ortak sayısının bire düşmesinin ne gibi sonuç doğuracağı TK'da açıkça düzenlenmiş değildir. Ancak TK m. 199'un konuya ilişkin bir düzenleme öngördüğü söylenebilir. TK m. 199'a göre "Yalnız iki kişiden ibaret bir kolektif şirkette ortaklardan birinin şirketten çıkarılmasını gerektirecek haklı sebepler mevcut ise, diğer ortağın talebi üzerine mahkeme fesih ve tasfiyeye hükmetmeksızın şirkete ait bütün iş ve muameleleri ve şirketin mevcudunu alacak ve borçları ile beraber davacı ortağa terk ve tahrise ve ortağın şirketten çıkarılmasına karar verebilir¹². Bu halde, çıkarılan ortak hakkında 204 üncü madde hükmü tatbik olunur." Bunun yanı sıra TK m. 200'de de iki kişiden ibaret olan kolektif ortaklıklarda ortaklardan birinin şahsi alacaklarının TK m. 190, 191 ve 198. maddelerine göre itiraz veya fesih hakkını kullanması ya da ortaklardan birinin iflas etmesi durumunda diğer ortağın m. 199 hükmünden yararlanabileceği belirtilmiştir. İfade etmek gerekir ki kanun koyucunun burada öngördüğü sonuç tek kişilik ortaklık değildir; işletmenin söz konusu ihtilaftan etkilenmemesini ve iktisadi bütünlüğün muhafaza edilmesini sağlamak m. 199 ve 200 hükümlerinin esas amacıdır¹³.

¹² Bu ifadeyi "karar verir" olarak anlamak gerekir [ATABEK, Reşat, "Şirket Paylarının Bir Kişinin Elinde Toplanması", *Batıder*, C. X, S. 3, Haziran 1980 (Şirket Payları), s. 645].

¹³ ATABEK, *Şirket Payları*, s. 644. Aksi görüş OKAN, s. 59. Nitekim tek kişilik ortaklığın tanınmasındaki temel amaç olan ortağının sorumluluğunun sınırlanırılması yaklaşımı bu durumda söz konusu olamayacak ve ortaklığın tek kişiyle devam etmesi herhangi bir amaca

TK m. 267'nin atfi nedeniyle kolektif ortaklıklar için öngörülen bu hükümler adı komandit ortaklıklara da uygulanacaktır.

TK'da AO'nun kurulması içinse asgari beş kişisinin bulunması gerekiği hükmeye bağlanmıştır (m. 277). Dolayısıyla tek kişiyle AO kurulabilmesi TK'ya göre olanaklı değildir. Söz konusu asgari sayı ortaklılığın devamında da aranmaktadır. Ancak AO'nun devamında ortak sayısının beşin altına inmesi hatta tüm payların tek bir ortakta toplanması mümkündür. Payların bir ortak tarafından devralınması veya bir ortağın ölümü ve paylarının diğer bir ortaga intikali gibi nedenler bu sonucu doğurabilecektir.¹⁴

Ortak sayısının asgari sayının altına (veya konumuz açısından bire) inmesinin sonuçları TK m. 434/I,b.4'te ve m. 435'te düzenlenmiştir. TK m. 434/I,b.4'e göre pay sahiplerinin beş kişiden aşağıya düşmesi bir *infisah* sebebi olarak öngörülmüştür. TK m. 435 ise "hakiki" pay sahiplerinin sayısının beşin altına inmesini konu almaktadır bu azalma bir *fesih* sebebidir. İlk bakışta aynı ihtimale iki farklı sonucun bağlandığı izlenimi uyansa da durum farklıdır.¹⁵

TK m. 434/I,b.4'te ortaklıktaki pay sahibi sayısının *şeklen* asgari sayının altına inmesi ele alınmış ve bu sonuç bir *infisah* sebebi olarak öngörülmüştür. Yani ortaklıktaki pay sahibi sayısının herhangi bir nedenle beşin altına düşmesi durumunda ortaklığın kendiliğinden *infisah* edeceği kabul edilmiştir. Bu sonucun doğması için asgari sayının altındaki pay sahiplerinin, gerçek pay sahibi veya saman adam olmasının herhangi bir önemi yoktur. Bununla birlikte her ne kadar hükmde *infisahtan* söz edilmişse de ortak sayısının, özellikle irade dışı sebeplerle beşin altına indiği hallerde, *infisahın* oldukça ağır bir yaptırım olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla pay sahibi sayısının beşin altına inmesi halinde *fesih* söz konusu olmalıdır.¹⁶

¹⁴ hizmet etmeyecektir. Tek kişi bile olsa kolektif ortaklıktaki ortağın sorumluluğu sınırsızdır.

¹⁵ Payların tek ortakta toplanabilmesinin nedenleri hakkında bkz. ATABEK, *Şirket Payları*, s. 639-640.

¹⁶ Aksi görüş, İMREGÜN, Oğuz, *Anonim Ortaklılar*, Yenilenmiş 4. Bası, İstanbul 1989, s. 474. Yazar iki hükmde öngörülen sebebin aynı olduğunu ve bu nedenle iki hükm arasında çelişki bulunduğu ve bu çelişki giderilene kadar bu durumun bir *fesih* sebebi sayılması gerektiğini ifade etmektedir.

¹⁶ ARSLANLI, Halil, *Anonim Şirketler*, C. I – Umumi Hükümler, 3. Bası, İstanbul 1960 (AŞ I), s. 21. Yazar bu durumda da m. 435 uyarınca *feshin* söz konusu olması gerekiği kanaatindedir. Aynı yönde, İMREGÜN, s. 473; TEKİL, Fahiman, *Anonim Şirketler Hukuku*, İstanbul 1993 (AŞ), s. 362;

Buna karşılık TK m. 435 hükmünde ise, ortaklıkta *gerçek* pay sahibi sayısının beşin altına inmesi söz konusudur. Yani ortaklıkta şeklen beş veya daha fazla pay sahibi bulunabilir. Bu durumda elbette ki m. 434/I,b.4 uyarınca infisah söz konusu olmayacağından söz konusu olmayacağından söz konusu olmayacağından söz konusu olmayacağından söz konusu olmayacağından söz konusu olmayacağından söz konusu olmayacağından söz konusu olmayacağından söz konusu olmayacağından söz konusu olmayacağından söz konusu olmayacağından söz konusu olmayacağından söz konusu ol\Migrations 17 İşte şeklen pay sahibi sayısı ne olursa olsun, gerçekten ortak olma iradesiyle hareket edenlerin sayısının beşin altına düşmesi m. 435 uyarınca bir fesih sebebi olarak düzenlenmiştir.¹⁸ Böylece sınırsız sorumlu olması gereken bir tacirin, ortaklığını, sorumluluğunu sınırlandıran bir yapı olarak kullanması önlenmek istenmiştir.¹⁹ Bu durumun kanun koyucu tarafından m. 434/I,b.4'ün aksine *infisah* değil de *fesih* sebebi olarak öngörmüşinin sebebi ise bu son halin infisahı gerektirecek kadar ağır bir durum olmamasıdır. Şöyle ki; TK m. 434/I,b.4'te AO'nun kurucu unsurlarının birinde eksiklik vardır. Buna karşılık m. 435'te kurucu unsurlarda eksiklik değil, kanunun sistem olarak kabul edemeyeceği bir hal söz konusudur.²⁰

Gerçek pay sahibi sayısının beşin altına düşmesi durumunda feshin ne şekilde gerçekleşeceği m. 435'te belirtilmiştir. Bu hükmün ilk fikrasına göre “şirketin tescilinden sonra hakiki pay sahiplerinin sayısı beşten aşağı düşer(se) (...) pay sahiplerinden veya şirket alacaklılarından birinin yahut Ticaret Vekâletinin talebi üzerine mahkeme şirketin durumunu kanuna uygun hale ifrağ için müناسip bir müddet tayin eder ve buna rağmen durum düzeltilemezse şirketin feshine karar verilir.”

Bu hükmeye göre gerçek ortak sayısının beşin altına inmesi ve hatta bire inmesi durumunda, ortaklığun feshine hükmedilebilmesi için, pay sahiplerinin, ortaklık alacaklılarının ya da Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın mahkemeye başvurması gerekecektir. Buna rağmen mahkemeye başvurulmamış olabilir. Bu durumda ortaklık görünüşte en az beş kişiden oluşmasına rağmen ger-

ATABEK, *Şirket Payları*, s. 649. Aksi görüş TEKİNALP (Poroy / Çamoğlu), N. 1550.

17 Bununla birlikte bir kimsenin *hakiki* pay sahibi mi yoksa saman adam mı olduğunun tespiti çokgunkulka kolay değildir. Özellikle ortaklık payları için hamiline yazılı pay senedi çıkarılması durumunda bu tespit daha da zor olacaktır (İMREGÜN, s. 478; OKAN, s. 67; ATABEK, *Şirket Payları*, s. 652).

18 İMREGÜN, s. 29.

19 İMREGÜN, s. 478; OKAN, s. 65.

20 TEKİNALP (POROY / ÇAMOĞLU), N. 1550.

çekte ise tek ortakla devam edebilecektir. Mahkemeye başvurulması halinde ise hâkim, durumun düzeltilmesi için münasip bir süre verecektir. Belirtilen süre içerisinde gerçek ortak sayısı beşे çıkarılana kadar ortaklık, tek ortakla devam edebilecektir. İşte bu nedenden ötürü, dolaylı da olsa tek kişilik AO'nun TK'da kabul edildiği belirtilmiştir.²¹

TK m. 476/II hükmü uyarınca AO'lara ilişkin bu düzenlemeler aksine hüküm olmadıkça sermayesi paylara bölünmüş komandit ortaklıklara da uygulanacaktır.

Benzer bir durum LO için de söz konusudur. TK m. 504'e göre bir LO en az iki en fazla Elli ortakla kurulabilir. Ortakların sayısının sonradan bire inmesi halinde²², münasip bir süre içinde bu eksiklik giderilmemezse, ortaklardan birinin veya şirket alacaklısının talebi üzerine mahkeme şirketin feshine karar verir. AŞ'ler için m. 434/I,b.4'ün aksine kanun koyucu burada *infisahı* öngörmemiştir. Dolayısıyla ortak sayısının bire inmesine rağmen böyle bir talepte bulunulmaması halinde ya da talep üzerine mahkemenin verdiği süre içinde ortak sayısı ikiye çıkarılana kadar ortaklık, tek kişilik ortaklık olarak devam edecektir.²³

²¹ TEKİNALP (POROY / ÇAMOĞLU), N. 478b; OKAN, s. 66; TEKİL, s. 52. Yazar bu ortaklığını "ekonomik anlamda tek kişi şirketi" olarak nitelendirmiştir. OKUTAN, Gül, "Tek Kişi Ortaklısı", *Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu - Acquis Communautaire'nin Alınması - Açıklamalar, Değerlendirmeler ve Öneriler* (Proje Yöneticisi: Prof. Dr. Ünal Tekinalp), İstanbul 2001, s. 590; YANLI, Veliye, *Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması*, İstanbul 2000, s. 140.

²² İki kişilik LO'da haklı sebeple çıkışma veya çıkarmanın mümkün olmayacağı yönünde Yargıtay uygulaması tutarlı değildir. Konu hakkında doktrinde ileri sürülen görüşler ve Yargıtay uygulamasının değerlendirilmesi hakkında bkz. HELVACI, Mehmet, "İki Kişilik Limited Ortaklıktaki Haklı Sebeple Ortaklıktan Çıkma ve Yargıtay'ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler", *Hukuk Araştırmaları*, C. 9, S. 1-3, 1995, s. 361-375.

²³ TK m. 504'ün amir lafzına rağmen, alacaklinin talebinde haklı menfaatinin olmaması durumunda mahkemenin fesih davasını reddedebileceği fikri ileri sürülmüştür (ARSLANLI, LO, s. 38; ARSLANLI / DOMANIÇ, s. 79). Yazarlar, AŞ'den farklı olarak, ortak sayısının bire inmesinin sadece alacaklılar ile ortakları alakadar edeceği ve LO'da ortak sayısının bire düşmesinin amme menfaatlerini ihlal etmediği keza m. 435'te Bakanlığa verilen yetkinin burada verilmediği gereklisini ileri sürmüştür [Aynı yönde, TEKİL, Fahiman, *Şirketler Hukuku, Limited Şirketler ve Kooperatifler*, C. III, İstanbul 1973 (Şirketler), s. 27]. Kamunun menfaatleri açısından AO ile LO arasındaki bu farklılık, LO için belirtilen durumda infisahın söz konusu olmamasıyla zaten sisteme yansımıştir. Kiyaslanan m. 435 hükmü ise gerçek pay sahibi sayısının asgari sayının altına düşmesi ha-

C. 233 sayılı KHK'ya Göre

8.6.1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname²⁴ (233 sayılı KHK) devletçilik ilkesi uyarınca devletin ekonomide aktif rol alması ve kamusal niteliği ağır basan mal veya hizmetlerin sağlanması amacıyla kabul edilen bir düzenlemeyidir. Bu düzenleme hukuken tek ortaklı anonim ortaklık kurumunu hukukumuza kazandırmıştır. 233 sayılı KHK m. 2 uyarınca "Kamu İktisadi Teşebbübü" (KİT) kavramı, *iktisadi devlet teşekkülü (İDT)* ile *kamu iktisadi kuruluşunun (KİK)* ortak adı olarak verilmiştir. Bu hüküm İDT'yi, "*sermayesinin tamamı devlete ait, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan, kamu iktisadi teşebbübü*" olarak ve KİK'i de "*sermayesinin tamamı Devlete ait olup tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak üzere kurulan ve gördüğü bu kamu hizmeti dolayısıyla ürettiği mal ve hizmetler imtiyaz sayılan kamu iktisadi teşebbübü*" olarak tanımlamıştır.

233 sayılı KHK'nın m. 3 hükmüne göre İDT'lerin AO şeklinde kurulması da mümkündür. Ancak AO şeklinde kurulan İDT'lerde TK m. 277 uyarınca beş kurucu şartı aranmayacaktır.²⁵ Böylece tek ortağı Devlet olan bir tek kişilik AO'nun kurulması 233 sayılı KHK ile mümkün hale gelmiştir.²⁶

---

lini konu almaktadır. Dolayısıyla m. 435'te şeklen de olsa en az beş pay sahibi bulunmaktadır. Oysa m. 504 hükmü ortak sayısının şeklen dahi asgari sayının altına inmesi durumuyla ilgilidir. Bu da kanunun sistemine aykırıdır. Bu nedenle ortak sayısının bire inmesi durumunda, alacakların haklı menfaati olmadığı gerekçesiyle fesih talebi reddedilmemeli; verilen süre sonunda ortak sayısı en ikiye çıkarılmamışsa ortaklığun feshine hükmedilmelidir.

²⁴ RG. 18.6.1984, S. 18435.

²⁵ Bununla birlikte "sermayesinin yüzde ellisinden fazlası iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olan işletme veya işletmeler topluluğundan oluşan anonim şirket" olarak tanımlanan *Bağlı Ortaklık* ile "iktisadi devlet teşekkülerinin veya kamu iktisadi kuruluşlarının veya bağlı ortaklıklarının, sermayelerinin en az yüzde onbesine, en çok yüzde ellisine sahip bulundukları anonim şirket" olarak tanımlanan *İştirak*'ler de tanımlandığı üzere AO şeklinde kurulmaktadır. Ancak TK m. 277 hükmünün uygulanmayacağı belirttilmediği için bu ortaklıklar tek kişiyle kurulamayacaktır. Burada m. 23/I hükmüne de dechinmek gereklidir. Buna göre "sermayelerinin en az % 91'i kamu iktisadi kuruluşlarına ait olan bağlı ortaklıkların genel kurulu ve denetçileri bulunmaz."

²⁶ AO olarak kurulan İDT'lerde genel kurulu ve denetçi bulunmayacaktır (233 Sayılı KHK m. 3). Bu ortaklığun organları "Yönetim Kurulu" ve "Genel Müdürlük"tür. Yönetim Kurulu, ortaklığun en yüksek seviyede yetkili ve sorumlu karar organı; Genel Müdürlük ise yetkili ve sorumlu yürütme organıdır (m. 5).

III. Tek Kişilik Ortaklığın Kabulünü Gerektiren Nedenler

Tek kişilik ortaklığa izin vermenin temelinde yatan düşünce, kaynağını sınırlı sorumluluk ilkesinde bulmaktadır.²⁷ Bilindiği gibi hukukumuzda ticaretle uğraşan kişilerin sorumluluklarının sınırlandığı ayrı bir malvarlıklar yoktur.²⁸ Bu kimselerin borçlarından dolayı sorumlulukları sınırsızdır. Sorumluluğun sınırsız olması ise ticari faaliyette bulunmak isteyen kimseler için bir dezavantaj oluşturmaktadır. Buna karşılık AO'lar ve LO'larda ortakların sorumluluğu taahhüt ettikleri sermaye miktarıyla sınırlıdır. Bu ise ticari faaliyette bulunmak isteyen kimselerin AO veya LO şeklinde yapılanmalarına yol açmıştır. Ancak AO için en az beş ve LO içinse de en az iki ortağın gerekli olması, sınırlı sorumluluktan yararlanmak isteyen kimselerin saman adamlarla bu kuralı dolanmaları sonucunu doğurmuştur. Dolayısıyla tek kişilik ortaklığa izin verilmesi, tek başlarına ticari faaliyette bulunmak isteyen kimselerin de sınırlı sorumluluk ilkesinden yararlanmalarını sağlayacaktır.

Türk hukuku için tek kişilik ortaklık kurumunu kabul etmenin nedenlerinden bir diğeri ise aslında tek ortaklı olan fakat saman adamlarla asgari sayının sağlandığı mevcut uygulamanın yasal temele kavuşturulmak istenmesidir. Yukarıda da ele alınıldığı gibi uygulamada TK m. 277 ve m. 504'ün öngördüğü asgari sayı sınırlaması, gerçekte ortak olma iradesi taşımayan kimseler kullanılarak aşılmaktadır. Böylece aslında tek bir pay sahibi bulunan ortaklıklar saman adamlar sayesinde faaliyetine devam edebilmektedir. Ortaklığın aslında tek kişiden ibaret olduğu, diğer ortakların saman adam olduğu iddiasıyla TK m. 435'in uygulanması ise, bu durumun ispatının güç olması nedeniyle oldukça zordur. Bu nedenle m. 277 ve 504 hükümleri kolayca dolanılmaktadır. İşte kanunun dolanılmasının engellenmemesi, bu kurumun açıkça düzenlenmesini gerektirmiştir.²⁹

Tek kişilik ortaklığın düzenlenmesini gerektiren bir diğer etken ise Avrupa Birliği (AB) müktesebatına uyum çabası olmuş-

²⁷

Keza bu husus Genel Gerekçe C. II. 7'de açıkça zikredilmektedir.

²⁸

Bunun tek istisnası donatanın sorumluluğuna ilişkin TK m. 948'dir (bkz. I. Giriş).

²⁹

Gerekçe m. 388: "(...) Tek kişilik anonim şirket, (...) uydurma pay sahibi yaratmak şeklindeki hile-i şer'iyeeye kapıları kapattığı için hukuki dürüstlüğe ve gerçekliğe de uygundur." Ayrıca bkz. TEKİNALP, Ünal, "Zorunlu Hedefler Bağlamında TTK Tasarısı'nda Anonim Şirketlere İlişkin Kuramsal ve Dogmatik Düzen", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, S. 4, Aralık 2005 (HPD), s. 16.

tur. AB'ye aday ülke statüsüne geçen Türkiye bir yandan da mevzuatını AB ile uyumlaştırma gerekliliği hissetmiştir. Tek kişilik ortaklıklara ilişkin 89/667 sayılı onikinci Yönerge'nin Tasarı ile Türk hukukuna aktarılması bu konuda uyumu sağlamış olacaktır.

Tek kişilik ortaklığın kabulünü gerekli kılan bir diğer ihtiyaç ise işletmecilik yapan vakıfların durumudur. Bilindiği gibi TK m. 18/I hükmü, amacına varmak için ticari işletme işlenen dernekleri tacir saymıştır. Kamuya yararlı dernekler ise bir ticari işletmeyi ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre idare edilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler kendileri tacir sayılmayacaktır. Bu durumda kamuya yararlı derneğin işletme, tüzel kişiliği olmasa da tacir sayılacaktır.³⁰ Ticari işletme işlenen vakıflar içinse herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.³¹ İşte tasarıının getirdiği imkan ile hem kamuya yararlı dernekler hem de gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar tek kişilik ortaklığın tek ortağı olarak ticari faaliyette bulunabilecektir.³² Böylece tüzel kişiliği olmayan ticari işletmenin tacir sayılmasına mahal verecek uygulamanın yerine, kamuya yararlı dernek veya vakıfın tek kişilik ortaklığa bu işletmeyi işletme tercih edilebilecek ve böylece tacir sıfatının da tek kişilik ortaklığa ait olması sağlanabilecektir.

³⁰ KARAYALÇIN, Yaşar, *Ticaret Hukuku*, I. Giriş – Ticari İşletme, 3. Bası, Ankara 1968, s. 205 vd; ARKAN, Sabih, *Ticari İşletme Hukuku*, 9. Tıpkı Bası, Ankara 2005 (İşletme), s. 119; NOMER ERTAN, Füsün (ÜLGEN, Hüseyin / TEOMAN, Ömer / HELVACI, Mehmet / KENDİGELEN, Abuzer / KAYA, Arslan), *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul 2006, N. 650.

³¹ Bu durumda derneklerle ilişkin düzenlemenin vakıflar için de uygulanması fikri ileri sürüldüğü gibi (ARKAN, *İşletme*, s. 119) kamuya yararlı olsun ya da olmasın ticari işletme işlenen tüm vakıfların tacir sayılması gerektiği fikri (PEMBEÇİÇEK, Fuat, *Türk Hukukunda Ticari İşletme Kavramı ve Ticari İşletme İşlenen Vakıflar*, Ankara 1999, s. 88) ve vakıfların tacir sayılmasını gerektirecek herhangi bir kuralın olmadığı da (ÇEVİK, Kemal, "Fransız ve Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirket / Sınırlı Sorumlu Ticari İşletme", *Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan*, Ankara 1998, s. 54) ileri sürülmüştür. Konuya ilişkin görüşler için bkz. PEMBEÇİÇEK, s. 82-88. Tarsıda, amacına varmak için ticari bir işletme işlenen vakıflar da açıkça tacir sayılmış; gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıfların ise kendilerinin tacir sayılmayacağı ifade edilmiştir (m. 16). Böylece TK'nın dernekler için benimsediği sistem tasarıda vakıflar için de uygun görülmüştür.

³² Gerekçe m. 338: "(...) Tek kişilik anonim şirket, (...) vakıf işletmeciliğini kolaylaştırabilir (...)" . Ayrıca bkz. TEKİNALP, Ünal, "Tartışmalar", *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler - Tartışmalar*, 13-14 Mayıs 2005 (Tartışmalar), s. 113; ÇEVİK, s. 54.

Tek kişilik ortaklığın kabul edilmesinin bir diğer gerekçesi ise özellikle aile şirketlerinin kurumsallaşmasını kolaylaştırmayı düşüncesidir.³³ Bilindiği gibi ülkemizdeki küçük ve orta çaplı ortaklıkların önemli bir kısmı "aile şirketi" olarak tabir edilen ortaklıklardır. Bu ortaklıklarda pay sahipleri arasında yakın bir akrabalık ilişkisi vardır. Alelade bir ortaklıkta pay sahipleri arasında oluşabilen menfaat çatışmaları, aile şirketleri söz konusu olduğunda geri dönüşümü zor sorumlara yol açabilmektedir. Bu da ortaklığın ömrünün kısa olmasına yol açmaktadır. Konunun, bununla bağlantılı diğer bir boyutu ise gündelik hayatın işleyişine dair birtakım kurum içi uygulamaların aile şirketlerinde yeterince tekdüze olmaması, yani kişiden kişiye değişebilmeleridir. Bu da ortaklığını kurumsallaşmış bir yapıdan uzaklaştırır ve ortaklığını "aile ilişkilerinin" bir uzantısı haline getirir. İşte ortaklığın tek pay sahibinden oluşması, kurumsallaşmayı zorlaştırın bu tür ilişkilerin, ortaklığın kaderine etki etmesini engelleyecektir. Öte yandan tek kişilik ortaklık, miras ve mal paylaşımı sorunlarının da kolayca aşılmasını sağlayabilir. Nitekim mirasçılardan birinin tek ortak olması; diğerlerine de intifa senedi verilmesi suretiyle hem mal paylaşımı kolaylaşacak hem de ortaklığın miras sorunları nedeniyle dağılması önlenebilecektir.

Bunların yanı sıra tek kişilik ortaklıların, şirketler topluluğunda çatı şirketin şekillenmesini sağlayabileceği de belirtilemektedir.³⁴ Tasarı hem tek kişilik AO'nun hem de tek kişilik LO'nun ortağının tüzel kişi olmasına olanak tanımıştır. Böylece herhangi bir gerçek kişinin yanı sıra tüzel kişi de birden fazla ortaklığın tek ortağı olabilecektir. Aynı şekilde tek kişilik ortaklık başka bir ortaklığın tek ortağı da olabilecektir³⁵; bu şekilde tam hakimiyet kurabilecektir. 89/667 sayılı onikinci Yönerge m. 2 hükmünün ikinci fikrası, üye ülkelere bağlı ortaklıklara ilişkin özel düzenleme yapabilme serbestisi tanımıştır.

Yine bir AO'da azlık şirketin çalışmasını engelliyor veya dürüstlük kuralına aykırı davranışın olabilir. Ortaklığın sağlıklı bir şekilde faaliyetine devam edebilmesi için çoğunluk paylara sahip olan ortak azlığın paylarının almak isteyebilir. İşte tek kişilik

³³ TEKİNALP, HPD, s. 16; TEKİNALP, Ünal, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı", *Bankacılar Dergisi*, S. 53, 2005 (Bankacılar), s. 116; MOROĞLU, Erdoğan, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına İlişkin Değerlendirmeler", *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler - Tartışmalar*, 13-14 Mayıs 2005 (Konferans), s. 82.

³⁴ TEKİNALP, HPD, s. 16; TEKİNALP, *Bankacılar*, s. 16; YANLI, s. 136.

³⁵ OKUTAN, s. 608. Yazar ilk model için "salkım modeli", ikincisi içinse "zincir modeli" kavramlarını kullanmıştır. Bu durumda

AO'nun kabul edilmesi payların çoğunluğunu elinde bulundurana bu imkanı vermektedir. Nitekim Tasarı m. 208 hükmü *hakim ortaklığa* azlığın paylarını satın alma hakkı bahsetmiştir.³⁶ Payların çoğunluğunu elinde bulunduranın gerçek kişi olması halinde m. 208 uygulanmasa da, azlığın ikna edilmesi suretiyle paylarının satın alınması mümkün olacak ve böylece ortaklığın tek kişilik AO halinde faaliyetine sorunsuzca devam etmesinin önündeki engel aşılmış olacaktır.

IV. Tasarıya Göre Tek Kişilik Ortaklıklar

A. Genel Olarak

Tek kişilik ortaklık kurumunun, ilk bakışta *ortaklık* kavramıyla örtüşmediği düşünülebilir. Gerçekten de bir ortaklık ilişkisinden bahsedebilmek için en az iki kişinin varlığı gereklidir. Bu nedenle hem BK m. 520 hükmü hem de Borçlar Kanunu Tasarısı m. 625 hükmü ortaklık ilişkisini tanımlarken en az iki kişinin varlığını aramaktadır. Bu da ortaklığın kanun koyucu tarafından bir *sözleşme* olarak nitelendirildiğini göstermektedir. Bununla birlikte tasarı bağlamında ticaret şirketleri için aynı sonuca varmak olanaklı değildir. Tasarı, ticaret şirketleri için farklı bir teori benimsemiştir. Bu teori, ticaret şirketlerinin bir sözleşme değil bir *organizasyon* olduğu teorisidir.³⁷ Bu nedenledir ki tek kişilik organizasyonun kanun tarafından düzenlenmesinde de bir sakınca görülmemiştir.

Tek kişilik ortaklık kurumunu getiren tasarı bunu hem AO hem de LO için kabul etmiştir (m. 338, 573). Tasarının bu yaklaşımı için, tek kişilik ortaklık konusunda daha çekimser davranışılması gerektiği eleştirisinin³⁸ yanında, tasarının sisteminde zaten tek kişilik LO bulunduğu gerekçesiyle tek kişilik

³⁶ Her ne kadar hükmde açıkça belirtilmese de azlık da bu payları satmakla yükümlüdür.

³⁷ Gerekçe m. 338: “(...) Bugünkü modern öğretide ‘şirket’ kavramını birden ziyade ortak tanımlamamakta, belirleyici unsur ticari işletmeyi merkez alan ticari, sınai veya hizmete dönük organizasyon olmaktadır (...).”

³⁸ ULAŞ, İşıl, “Uygulamacı Gözü İle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Bakış”, *Batıder*, C. XXIII, S. 2, Aralık 2005, s. 194-195. Yazar, tek kişilik ortaklığın, halen var olan, tüzel kişileri kendi şahsi firması olarak gören çarpık zihniyete prim verebileceği endişesini dile getirmiştir. Bunun yerine yazar, ortak sayısının bire düşmesi halinde ve belli bir süre içerisinde ortak sayısının tamamlanması amacıyla yönelik olarak tek kişilik ortaklığa yer verilmesinin daha uygun bir düzenleme olacağını önermiştir. Alt Komisyon Metni'nde bu önerilerin dikkate alınmadığı görülmektedir.

AO'ya karşı çekimser davranışılması gerektiği önerisi³⁹ de dile getirilmiştir. Ancak tasarıının tek kişilik ortaklısı kabul etmesi genelde olumlu karşılanmış⁴⁰ fakat düzenlemenin yetersiz olduğu önemle dile getirilmiştir.⁴¹

B. Tek Kişilik AO

1. Tek Kişilik AO Niteliğinin Kazanılması

Tasarıının tek kişilik AO'ya izin veren düzenlemesi temelde m. 338 olarak karşımıza çıkmaktadır. Alt Komisyon Metni'ndeki son şekliyle 'Asgari Sayı' başlıklı m. 338 şöyledir:

"(1) Anonim şirketin kurulabilmesi için paysahibi olan bir veya daha fazla kurucunun varlığı şarttır. 330 uncu madde hükmü saklıdır.

(2) Paysahibi sayısı bire düşerse, durum, bu sonucu doğuran işlem tarihinden itibaren yedi gün içinde yönetim kuruluna yazılı olarak bildirilir. Yönetim kurulu bildirimi aldığı tarihten itibaren yedi gün içinde, şirketin tek pay sahipli bir anonim şirket olduğunu tescil ve ilân ettirir. Ayrıca tek paysahibinin adı, yerleşim yeri ve vatandaşlığı da tescil ve ilân ettirilir. Aksi hâlde doğacak zarardan, bildirimde bulunmayan paysahibi ve tescil ve ilâni yapmayan yönetim kurulu sorumludur.

(3) Şirket, tek paysahibi olacak şekilde kendi payını iktisap edemez; ettiremez."

³⁹ ARKAN, Sabih, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına İlişkin Değerlendirme", *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler - Tartışmalar*, 13-14 Mayıs 2005 (Konferans), s. 51. Yazar sisteme zaten tek ortaklı LO olduğu için, m. 388'in gereklilikinde belirtilen hususların tek kişilik LO tarafından gerçekleştirilebilmesinin mümkün gözüktüğünü belirtmektedir. Aynı görüş daha sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı görüşü olarak da dile getirilmiştir. Bkz. ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ TİCARET HUKUKU ANABİLİM DALI (AÜHF TİCARET HUKUKU ABD), "TTK Tasarısı Hakkında Görüş", *Batider*, C. XXIII, S. 2, Aralık 2005, s. 224.

⁴⁰ TEKİNALP, HPD, s. 16; MOROĞLU, Konferans, s. 82; MOROĞLU, Erdoğan, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler*, 3. Bası, Ankara 2005 (3. Bası), s. 11 ve 113 vd; MOROĞLU, Erdoğan, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı Taslağı, Değerlendirme ve Öneriler*, 4. bası, Ankara 2006 (4. Bası), s. 15 ve 142 vd.

⁴¹ ARKAN, Konferans, s. 51; AÜHF TİCARET HUKUKU ABD, s. 224; YILDIZ, Sükrü, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Anonim ve Limited Şirketlere İlişkin Bazi Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler - Tartışmalar*, 13-14 Mayıs 2005, s. 93-94; MOROĞLU, Konferans, s. 82; MOROĞLU, 3. Bası, s. 11 ve 113 vd; MOROĞLU, 4. Bası, s. 15 ve 142 vd.

Tek kişilik AO'yu hukukumuza kazandıran bu hükmüle, AO kurabilmek için TK m. 277'de belirtildiği gibi en az beş ortağın bulunması koşulu kaldırılmıştır. Böylece ortaklığın tek kişiyle kurulması ve tüzel kişilik kazanması mümkün hale gelmiştir.

Tasarının m. 338 hükmünün ilk fikrası Ön Tasarı Metni'ndeki lafzını muhafaza etmektedir⁴². Bununla birlikte ikinci fıkra, hem Ön Tasarı Metni'nden hem de Tasarı Metni'nden farklıdır. Ön Tasarı Metni'nde "*Paysahibi sayısı bire inerse bu durum yönetim kurulu tarafından yedi gün içinde tescil olunur; aksi halde doğacak zarardan yönetim kurulu sorumludur*" ifadesi yer alırken, Tasarı Metni'nde "*Paysahibi olması halinde şirket haric* (ortak) *sayısi bire inerse bu durum yönetim kurulu tarafından yedi gün içinde tescil olunur; aksi halde doğacak zarardan yönetim kurulu sorumludur.*" hükmüne yer verilmiştir.

Tasarının m. 338/II hükmü ile tek kişilik AO sıfatının kazanılması, sadece kuruluşla sınırlı tutulmamış; birden fazla ortakla kurulan AO'da pay sahibi sayısının bire düşmesi halinde de tek kişilik ortaklığın söz konusu olabileceği kabul edilmiştir. Böylece TK m. 434/I,b.4 uyarınca ortaklığın infisahına yol açan bu durum, tasarı açısından, ortaklığın tek kişiyle devam etmesine olanak sağlayan bir gelişme olarak ele alınmıştır. Aynı şekilde TK m. 435 uyarınca gerçek pay sahibinin (konumuz açısından) bire inmesi durumunda ortaklığın feshinin istenebilmesine olanak tanıyan ve mahkemece verilen süre içinde ortaklığın filen tek ortakla devamına geçici de olsa izin veren bu durum da tasarı açısından, ortaklığın tek ortaklı hale gelmesinin diğer bir şekli olarak öngörülmüştür.

Tasarının m. 338/II hükmü birden fazla ortakla kurulan AO'nun sonradan tek kişilik AO haline gelmesini düzenelemektedir. Bu nedenle pay sahibi sayısının bire inmesinin tespit edilmesi gereklidir⁴³. Ön Tasarı Metni'nde olmayan ve Tasarı Metni'yle

⁴² İlk fikrada m. 330 hükmünün saklı tutulmasına gerek olmadığı, bunun yerine "Anonim şirketin kurulabilmesi için, aksiye bir kanun hükmü bulunmadıkça, pay sahibi olan bir veya daha fazla kurucunun varlığı şarttır." hükmünün getirilebileceği ifade edilmişse de [MOROĞLU, Erdoğan, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler, 2. Bası, İstanbul 2005 (2. Bası), s. 91] gerek Tasarı Metni'nde gerekse Alt Komisyon Metni'nde bu öneri dikkate alınmamıştır. Bu önerinin kanun yapma tekniğine daha uygun olduğu, keza münferit hükümlere atıf yapmak yerine özel kanunları saklı tutmanın daha doğru olabileceği gözden kaçırılmamalıdır.

⁴³ Ortaklık payları için pay senedi çıkarılmadığı ya da nama yazılı pay senedi çıkarıldığı zaman, devrin ortaklığa karşı hükm ifade edebilmesi için pay defterine kaydı gereklidir. Bu nedenle payların tek kişide toplandığının y-

eklenen “*Paysahibi olması halinde şirket hariç*” ifadesi de pay sahibi sayısının tespitinde, kendi paylarını edinen ortaklığın dikkate alınmayacağı belirtmektedir.

Hem Ön Tasarı Metni hem de Tasarı Metni’nde yer aldığı şekliyle m. 338/II hükmü, pay sahibi sayısının bire inmesi halinde, yönetim kuruluna durumu tescil⁴⁴ ettirme yükümlülüğü yüklemiş ve aksi takdirde doğacak zararlardan yönetim kurulunun sorumlu olacağını düzenlemiştir.

Ancak bu düzenleme doktrinde ciddi şekilde eleştirilmiştir. Eleştirilerden bir kısmı sorumluluğa ilişkin sistemi hedef almıştır⁴⁵. Pay sahibi sayısının bire indiğini tescil ettirme yükümlülüğünün sadece yönetim kuruluna ait olması yeterli görülmemiştir. Çünkü yönetim kurulunun bunu öğrenmesinin mümkün olmadığı, bunu en iyi bilecek kimsenin tek ortağın kendisi olduğu ve bu nedenle bildirimde bulunmamaktan doğan tazminat sorumluluğunun yönetim kurulundan önce bu kişide olması gerektiği önerilmiştir. Tek kişinin bildirim yükümlülüğünün ise sicile değil yönetim kuruluna olması gerektiği ifade edilmiştir.

Diğer bir eleştiri ise pay sahibi sayısının bire düşüğünün tescilinin öngörülmüş olmasına rağmen ilanı konusunda tasarıının sessiz kalması olmuştur⁴⁶.

Bu eleştirileri dikkate alan kanun koyucu Alt Komisyon Metni’nde m. 338/II hükmünü “*Paysahibi sayısı bire düşerse, durum, bu sonucu doğuran işlem tarihinden itibaren yedi gün içinde yönetim kuruluna yazılı olarak bildirilir. Yönetim kurulu bildirimi aldığı tarihten itibaren yedi gün içinde, şirketin tek pay sahipli bir anonim şirket olduğunu tescil ve ilân ettirir. Ayrıca tek paysahibinin adı, yerleşim yeri ve vatandaşlığı da tescil ve ilân ettirilir. Aksi hâlde doğacak zarardan, bildirimde bulunmayan paysahibi ve tescil ve ilâni yaptırmayan yönetim kurulu sorumludur.*

” şeklinde değiştirmiştir⁴⁷.

netim kurulunca tespiti mümkündür. Ancak paylar için hamiline yazılı pay senedi çıkarıldığı zaman ortaklığın tek kişilik ortaklık haline geldiğinin yönetim kurulunca tespiti olanaklı değildir. Bu nedenle pay sahibinin yönetim kuruluna karşı devri bildirme yükümlülüğünün sadece bu durum için öngörülmesi düşünülmelidir.

⁴⁴ Burada sözü edilen tescil tek kişilik ortaklık sıfatının kazanılması açısından kurucu değil açıklayıcıdır.

⁴⁵ Bkz. MOROĞLU, 3. Bası, s. 114.

⁴⁶ Bkz. ARKAN, Konferans, s. 51; AÜHF TİCARET HUKUKU ABD, s. 224.

⁴⁷ Değişikliğe rağmen tasarı yine eleştirilmiştir. Ortaklığın tek kişilik AO hakline gelmesi durumunda bildirim ve tescil yükümlülüğünden bahse-

Pay sahibi sayısının bire düşüğünü yönetim kuruluna kimin bildireceği konusunda hukümde bir açıklık yoktur. Bununla birlikte hukmün gerekçesinde⁴⁸ “(...) somut olaya göre işlemin tarafları veya tarafı bildirim yükümlüsüdür. Devir gibi hukuki bir işlemde taraflar, özellikle payı iktisap eden kişi (...)" bildirimde bulunmakla yükümlü tutulmuştur⁴⁹. Öncelikle belirtmek gerekip ki payı devreden kişinin, bu işlemle ortaklığın tek ortaklı hale geldiğini bilmesi olanaklı değildir. Bunu en iyi bilecek olan kişi payı iktisap eden kimsedir⁵⁰. Bu nedenle her ne kadar gerekçede bildirim yükümlülüğü işlemin her iki tarafına verilmişse de bu yükümlülüğün yerine getirilmemesinden kaynaklanan sorumluluk sadece payı devralan tek ortakta olmalıdır.

Pay sahibi açısından “bildirimde bulunma” ve yönetim kurulu açısından da “tescil ve ilan etme” yükümlülüğünün ihlali halinde “doğacak zararlardan sorumluluk” öngörülmüştür. Fakat bu kavram, yetersiz bir düzenleme olduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir⁵¹.

---

dilmesine rağmen, tek kişilik bir AO'nun sonradan yeni ortak alarak bu statüden çıkışması halinde bu durumda herhangi bir tescil yükümlülüğünden bahsedilmemesi bir eksiklik olarak görülmüştür (bkz. MOROĞLU, 4. Bası, s. 358; MOROĞLU, Erdoğan, "Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun Tasarısı İle Gerekçelerine Dair Değerlendirme ve Öneriler", *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 80, S. 2006/6, Kasım Aralık, s. 2390). Tasarı incelendiğinde tek kişilik LO'ya ilişkin m. 574/II hukmünün gerekçesinde ortak sayısının artması durumunda da tescil ve ilanın söz konusu olacağı belirtilmiştir. Gerekçedeki bu açıklama göstermektedir ki, kanun koyucu, belirtilen durum için tescil ve ilan yükümlülüğünü açıkça düzenlemeye gerek görmemiş, yorum yoluyla da bu sonuca varılabileceğini kabul etmiştir. Dolayısıyla tescil ve ilan yükümlülüğünden açıkça söz edilmesinde fayda görülse bile, kanaatimizce söz edilmemesi de esasa ilişkin bir eksiklik yaratmayacaktır. Kaldı ki tek kişilik yapının sona erdiğinin tescil ve ilan edilmesi sadece kamuoyunu durumdan haberdar etmek konusunda bir etkiye sahip olur. Bunun haricinde herhangi bir sorumluluğu doğuracak mahiyette değildir.

⁴⁸ Gerekçe m. 338: “(...) Ancak hukümde bildirim yükümlüsüne işaret de olunmuştur. Bildirim, paysahibi sayısını bire düşüren işlem tarihinden itibaren bir hafta içinde yapılacağına göre somut olaya göre işlemin tarafları veya tarafı bildirim yükümlüsüdür. Devir gibi hukuki bir işlemde taraflar, özellikle payı iktisap eden kişi, mirasla geçişte zaten iki paysahibinden biri olan yegane mirasçı, birleşmede aynı durumdaki devralan şirket ve karı-koca arasındaki mal rejimlerinden birinin tek paysahipli anonim şirket konumunu yaratıp yaratmayacağı sorusu sorulduğunda bu soru olumlu cevaplanıyorsa, yükümlü, öğreti ve mahkemeler hukukunca bildirim yükümü altındadır (...).”

⁴⁹ Bu nedenle payın ne şekilde devredildiğinin, bildirim yükümlülüğü açısından önemi yoktur.

⁵⁰ MOROĞLU, 4. Bası, s. 143.

⁵¹ MOROĞLU, 4. Bası, s. 143.

89/667 sayılı onikinci Yönerge'nin giriş bölümünde üye ülkelere, tek pay sahibini istisnai hallerde ortaklığın borçlarından dolayı sorumlu tutacak düzenlemeler yapabilme serbestisi tanınmıştır. Benzer şekilde İspanyol hukukunda, ortaklığın tek ortaklı hale geldiğinin altı ay içerisinde tescil edilmemesi halinde, bu sürenin sonundan itibaren fiilen tescil yapılana kadar geçen zaman zarfında tek ortağın ortaklık borçlarından sorumlu olacağı kabul edilmiştir⁵². İtalyan hukukunda da ortaklığın tek ortaklı olduğu ve tek ortağın kimliği tescil edilmediği zaman, ortaklığın aczi halinde, tek kişilik ortaklık zamanında doğan borçlardan ortağın sınırsız sorumlu olacağı esası benimsenmiştir⁵³.

Kanaatimizce tasarıının hükmü yeterli açıklığa sahip değildir. Bu hükmde pay sahibi sayısının bire indiginin yönetim kuruluna bildirilmemesi ya da yönetim kurulunca bunun *tescil ve ilan edilmemesi* halinde "doğacak zararlardan" söz edilmiştir. Ancak "bildirilmeme" durumunun kendi başına (*per se*) ne şekilde zarar doğuracağı yeterince açık değildir. Kaldı ki yönetim kurulunun sorumluluğunu düzenleyen m. 553 hükmü karşısında ayrıca böyle bir düzenlemeye gerek olup olmadığı tartışılmalı ya da en azından m. 338/II hükmü yeniden ele alınmalı ve içeriği daha da açık hale getirilmelidir.

Alt Komisyon Metni'nde ayrıca, tek kişilik AO'nun ve pay sahibinin kimliğinin aleniyete kavuşması amacıyla⁵⁴, *tek pay sahibinin adı, yerleşim yeri ve vatandaşlığı(nın)* da tescil ve ilân ettirileceği hükmeye bağlanmıştır. Alacaklılar tarafından bir ortaklığın tek kişilik ortaklık olup olmadığı önem arz edebileceği için⁵⁵, ortaklığın yapısı bu vesileyle kamuya bildirilmiş olacaktır. Kurulusta ise şüphesiz ki m. 354 uyarınca yapılacak tescil ve ilan ile bu aleniyet sağlanmış olacaktır.

Üçüncü fikra hükmüne ise ilk kez Alt Komisyon Metni'nde yer verilmiştir. Bu hükmde ortaklığın, tek pay sahibi olacak şekilde kendi paylarını iktisap edemeyeceği ve (yavru ortaklık

⁵² OKUTAN, s. 595.

⁵³ OKUTAN, s. 595. Yazar bu sonucun ağır olduğunu, zira tescilin yapılmamış olmasının tek başına alacaklıları zarar uğratmadığını, hamiline yazılı pay senedi çıkarılan ortaklıklarda ortağın sorumluluğuna gidilmesinin pratik olarak güç olduğunu, alacaklılar tarafından yönetim kuruluna (veya müdürlere) karşı sorumluluk davası açılmasının daha uygun bir sonuç olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle yazar bu durumda özel bir yaptırm önermemiştir.

⁵⁴ Bkz. Gerekçe m. 338. Bu düzenleme 89/667 sayılı onikinci Yönerge m. 3 hükmü ile de uyumludur.

⁵⁵ OKUTAN, s. 594.

tarafından) veya üçüncü kişilerce ortaklık hesabına) ettiremeyeceği hükmeye bağlanmıştır. Bu hükmeye rağmen yapılan işlemin akibetinin ne olacağı konusunda bir açıklık yoktur. Hükmün “(...) edemez; ettiremez” şeklindeki lafzinin, geçersizlige yol açıp açmayacağı sorunuyla ilgili olarak, hükmü yazan Alt Komisyon net bir görüş belirtmemiştir⁵⁶. Bu hükmün ikinci fikrayla bağlantılı olduğu dolayısıyla ortak sayısının sonradan bire düşmesiyle ilgili olduğu açıktır. Bilindiği gibi ikinci fikraya göre ortak sayısı sonradan bire düşünce, tescil ve ilan edilmek kaydıyla, herhangi bir süreyle sınırlı olmaksızın ortaklık tek ortaklı olarak devam edebilecektir. Bu nedenle Alt Komisyon'un üçüncü fikradaki amacını da bu doğrultuda ele almak gerekebilir. Kanaatimizce bu hükmü, kanun koyucunun ortaksız AO'ya izin vermediği şeklinde yorumlanabilir. Dolayısıyla burada, karşılıklı katılım oranının yüzde yüz olduğu durumların kastedildiğini söylemek mümkündür.

Bu hükmün amir lafzi ise işlemin geçersizliğine değil, AO'nun ortaksız olarak devam edemeyeceğine ilişkin sayılmalıdır. Dolayısıyla üçüncü fikra hükmüne rağmen yapılan işlemler geçersiz sayılmamalı ancak altı ay içinde (m. 385) AO bu payları devretmekle yükümlü tutulmalıdır.

2. Tek Kişilik AO'nun İşleyışı

a. Genel Olarak

Alelade bir AO'da genel kurul ile pay sahibi arasındaki ilişkiler, tek kişilik AO açısından özellik arz etmektedir. Bunun sebebi tek ortağın “pay sahibi” sıfatına sahip olmasının yanı sıra aynı zamanda “genel kurul”u da oluşturmasıdır. Bu ise tasarıının, pay sahibi ile genel kurul arasındaki ilişkiyi düzenleyen bazı hükümlerinin (örneğin, genel kurulun toplanmasına ve karar alma sürecine ilişkin hükümler gibi) tek kişilik AO'da uygulanamaması sonucunu doğuracaktır. Aynı şekilde tek kişilik AO'da “azınlık”tan söz etmek de olanaklı değildir.

⁵⁶ Gerekçe m. 338: “(...)Üçüncü fikrada “şirket tek pay sahibi olacak şekilde kendi payını iktisap edemez” hükmü öngörülmüştür. Hükmün “edemez; ettiremez” şeklindeki lafzına rağmen hükmün bir geçersizliği ifade edip etmediği tartışmasına kapalı olduğu söylenemez. Hükmün, nama yazılı payların varlığında, Merkezi Kayıt Kuruluşunun kayden izleme yaptığı durumlar dışında yönetim kurulunu pay defterine yazımı reddetme yükümü altına soktuğu şüphesizdir. Hükümdeki “ettiremez” kelimesi ile payların yavru şirketçe veya üçüncü kişi tarafından şirkete hesabına iktisabı ve benzeri hâller kastedilmiştir. Zaten bu hâller geçersizlige ilişkin tartışma kapısını açık tutmaktadır.”

Tasarı ile yönetim kurulunun tek kişiden oluşmasına cevaz verildiği (m. 359/I) de dikkate alındığında, tek pay sahibi aynı zamanda “yönetim kurulu” sıfatına da sahip olabilecektir. Bu durumda ise, pay sahibi veya genel kurul ile yönetim kurulu arasındaki ilişkiler alelade AO'lara nazaran daha farklı bir yapı arz edecektir. Keza bu halde de ya birçok hüküm uygulanamayacak ya da üçlü arasındaki bazı ilişkilerin özel olarak düzenlenmesi gerekecektir. Örneğin bu durumda, yönetim kurulunun seçilmesi, azli veya ibrası ya da genel kurul kararlarının iptali gibi konuları düzenleyen hükümlerin uygulanması pratikte bir anlam ifade edemeyecektir. Dolayısıyla tasarı yasalaşmadan önce bu ihtimallerin bir kez daha gözden geçirilmesinde fayda bulunmaktadır⁵⁷.

Tasarının sistemi için dile getirilen bir diğer eleştiri ise tek kişilik AO düzenlenirken 233 sayılı KHK'ya göre kurulan İDT'lerin yapısının göz ardı edilmesi olmuştur. Bu görüşe göre, İDT'ler ve bunların AO olarak kurulması zorunlu olan bağlı ortaklıklarda devletin tek ortak olduğu, organlarının görev ve yetkileri konusunda TK'dan ayrılan özel düzenlemeler yapıldığı, genel kurula yer verilmediği, bu organın bir kısım yetkilerinin yönetim kurulu ve yönetim kurulunun bir kısım yetkilerinin de genel müdürlüğe verildiği, benzer düzenlemelerin tek kişilik AO ve LO için de söz konusu olabileceği gözden kaçırılmıştır⁵⁸.

Belirtmek gerekir ki 233 sayılı KHK'nın düzenlemesi bu kuruluşların kendine özgü yapılarından kaynaklanmaktadır. İDT'lerin tek ortakları devlettir ve AO şeklinde yapılanlarda m. 3/III uyarınca genel kurul ve denetçiler yoktur. Bağlı ortaklıklarda ise genel kurula ve denetçilere yer verilmemesi hali, sermayesinin en az % 91'i KİK'lere ait olan bağlı ortaklılar için söz konusudur (m. 23). KİK'lerin payı bu oranın altında ise genel kurul ve denetçi elbette bulunacaktır.

İDT'lerde tek ortaklı yapı süreklilik arz eder. Yani devletin tek ortak oluşu mutlaktır. Aksi durum İDT niteliğini ortadan

⁵⁷ Ön Tasarı ve Tasarı metin bu yönyle oldukça eleştirilmiştir [MOROĞLU, 3. Bası, s. 113: (...) Örneğin tek kişilik anonim ortaklıkta genel kurulların nasıl toplanacağı ve karar alacağı, kararların iptalinin ve geçersizliğinin nasıl ileri sürüleceği; tek kişilik şirketin tek kişi ortağı ve onun sahibi olduğu diğer şirketlerle, kan ve kayın hissililarıyla ve onların şirketleriyle ilişkileri; tek kişi ortaklığında yönetim kurulu üyelerinin azli ve ibraları ve en önemlisi tek kişi ortağın şirket borçlarından sorumluluğunun şahsi ve sınırsız hale gelmesi gereken durumlar hakkında Tasarı'da bir düzenleme yoktur (...)."]. MOROĞLU, 4. Bası, s. 15 ve 142.

kaldırır. Bağlı ortaklıklarda ise, %91'lik oranın ve dolayısıyla organ yapısının değişmesi ancak 4046 sayılı Kanun⁵⁹ m. 4 uyarınca idari bir tasarrufla mümkündür. Oysa tasarıda düzenlenen tek kişilik AO'nun tek kişilik yapısı değişkendir. Artması veya azalması kolay olan pay sahibi sayısına göre statü de kolayca değişimilecektir. Bu nedenle İDT ve bağlı ortaklıların aksine, genel kurula ve denetçilere yer verilmemesi tek kişilik ortaklıklar için uygun olmayabilir. Söz konusu eleştiriyle birlikte bu ihtimalin de dikkate alınması gerekmektedir.

Tek kişilik AO'nun işleyişinde alelade AO'lardan farklılık arz eden yanları, genel kurul, yönetim kurulu ve ortaklığa tek ortak arasındaki ilişkilerdir. Denetim konusunda herhangi bir özel yanı yoktur.

b. Genel Kurul

Tek kişilik AO'da genel kurulun ne şekilde olacağını düzenleyen hükmü m. 408/III'tür. Doktrinde ileri sürülen eleştiriler üzerine⁶⁰, Ön Tasarı Metni ve Tasarı Metni'nde yer verilmeyen bu fikraya ilk kez Alt Komisyon Metni'nde yer verilmiştir. Bu hükmeye göre "Tek paysahipli anonim şirketlerde bu paysahibi genel kurulun tüm yetkilerine sahiptir. Tek paysahibinin genel kurul sıfatıyla alacağı kararların geçerlilik kazanabilmeleri için yazılı olmaları şarttır". Bu fıkra, "89/667/AET sayılı Konsey önergesinin (bkz. m. 338) gereği olan bu hükmü tek pay sahipli anonim şirketlerde genel kurul kararlarının bu kimliklerinin açıkça anlaşmasını amaçlamaktadır" gerekçesiyle eklenmiştir⁶¹.

Tek pay sahibinin aynı zamanda yönetici olmaması halinde, yönetim kurulu üyesi veya tek yönetici ya da ortaklığa tasfiye halinde ise tasfiye memuru tek ortaktan genel kurul sıfatıyla karar alması için davette bulunabilecektir (m. 410). Tek kişilik ortaklığa azlık olmadığı için, genel kurulun toplantıya çağrılmasına m. 411 ve başka pay sahibi bulunmadığı için m. 412 hükümleri uygulanmayacaktır. Ancak m. 416 hükmü bütün pay sahiplerinin hazır bulunması halinde çağrısız genel kurul yapılabileceğini

⁵⁹ 24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (RG. 24.11.1994, S. 22124).

⁶⁰ MOROĞLU, 3. Bası, s. 11 ve 113. Karş. MOROĞLU, 4. Bası, s. 141.

⁶¹ Gerçekten de 89/667 sayılı onikinci Yönerge'nin m. 4 hükmü, tek ortağın genel kurulun yetkilerine sahip olacağını (m. 4/I) ve bu sıfatla alacağı kararların tutanağa kaydedilmesini veya yazılı olmasını (m. 4/II) öngörür. Bu açıdan bakıldığından tasarın hükmünün yönergeyle uyumlu olduğu görülmektedir.

düzenlediği için davete ilişkin yapılan açıklamaların praktikte bir anlamı olmayacağıdır. Tek pay sahibi her durumda genel kurul kararı alabilecektir.

Tasarının m. 408/III hükmü Ön Tasarı Metni ve Tasarı Metni için yapılan eleştiriler doğrultusunda getirilmişse de, huküm yeni sorunlar doğuracağı gerekçesiyle yine eleştirilmiştir⁶². Tek ortağın istediği an istediği yönde istediği tarihle arka arkaya kararlar alabileceği tehlikesi ve kararların belli bir şekilde alenileştirilmesinin göz ardı edilmiş olması, kararların geçerliliği için yazılı olmasıyla yetinilmeyip ayrıca ticaret siciline tescil ve ilan gibi aleniyet unsuruna da yer verilmesi gereği ve ayrıca tek pay sahibinin alacağı kararlar için ‘genel kurul sıfatıyla’ değil, ‘genel kurul yerine’ ifadesinin kullanılması gereği, m. 408/III hükmü için ileri sürülen eleştiriler olmuştur.

Öncelikle belirtmek gerekir ki hukümde ‘genel kurul sıfatıyla’ ifadesinden ziyade ‘genel kurul yerine’ tabirinin kullanılması bir fark yaratabilir. Nitekim tek kişilik kurul olamayacağından “kurul sıfatıyla” değil “kurul yerine” ifadesi tercih edilmelidir.

Tek kişilik AO’da tek pay sahibinin genel kurul sıfatıyla alacağı kararların geçerli olabilmesi için yazılı olma şartı öngörülümüştür. Oysa m. 422/I (TK m. 378) uyarınca, tek kişilik ya da çok kişilik olsun tüm AO genel kurullarında alınan kararlar zaten tutanağa geçirilmek durumundadır. Aksi takdirde kararlar hükümsüz sayılacaktır⁶³. Bu nedenle m. 408/III’teki hükmün tekrar niteliğinde olduğu açıktır. Buna karşılık, tutanağın toplantı başkanlığı ve komiserce imzalanmaması halinde geçersiz sayılacağını öngören m. 422/I son cümle hükmünün tek kişilik AO’nun yapısına uygun olmadığı da söylenebilir.

Aynı şekilde m. 422/II hükmüne göre yönetim kurulu, tutanağın noterce onaylanmış bir suretini derhal ticaret sicili memurluğuna vermekle ve bu tutanakta yer alan tescil ve ilâna tâbi hususları tescil ve ilân ettirmekle ve tutanağı hemen şirketin internet sitesine koymakla yükümlü tutulmuştur. Şüphesiz ki bu husus tek kişilik AO için de uygulanacaktır. Bu nedenle tek ortağın genel kurul sıfatıyla alacağı karar için *tescil ve ilan gibi aleniyet unsuruna da yer verilmesi gerektiği* eleştirisine, m.

⁶²

Bkz. MOROĞLU, 4. Bası, s. 142, 205 vd.

⁶³

Tutanağın tutulmaması halinde alınan kararın yoklukla sakat sayılacağı konusunda bkz. MOROĞLU, Erdoğan, *Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 3. Baskı, İstanbul 2001 (Hükümsüzlük), s. 107.

422/II hükmünde zaten bu imkan olduğu için katılamıyoruz. Alınan kararı tescil ve ilan ettirmek ve internet sitesine koymak suretiyle kamuyu karar konusunda bilgilendirmeyen yönetim kurulu, şüphesiz ki bu ihmaliinden sorumlu olacak ve üçüncü kişilerin bu sebepten doğan zararlarını tazmin etmekle de yükümlü tutulabilecektir.

Tek ortağın istediği an istediği yönde istediği tarihle arka arkaya kararlar alabileceği tehlikesine yönelik eleştiriye de katılamıyoruz. Bu eleştiri kanaatimizce alınan kararların aleniyet kazanmaması haliyle bağlantılı olarak dile getirilmiştir. Oysa yukarıda da anıldığı gibi kararlar m. 422/II uyarınca zaten aleniyet kazanacaktır. Kazanılmaması halinde ise yönetim kurulu bundan sorumlu olacaktır (m. 553/I).

Genel kurul kararlarını hükümsüzlüğünde ise sorun tek ortağın aynı zamanda tek yönetici olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi ise m. 446 uyarınca iptal davası açmaya yetkili olan hem "pay sahibi" hem "yönetim kurulu" hem de "yönetim kurulu üyesi"nin, aynı zamanda kararı alan tek ortak oluşudur. Bir kimsenin kendi aldığı kararın iptalini istemesi pratikte pek olanaklı gözükmemiş için, iptal davasını düzenleyen m. 445 hükmünün uygulanamaması söz konusu olabilir.

Tek ortağın tek yönetici olmadığı durumlarda m. 445/I (c) ve (d) bentleri uyarınca yönetim kurulu veya yönetim kurulu üyeleri, genel kurul kararlarının iptali davasını açabilir. Ancak tek pay sahibinin hakimiyeti dikkate alındığında, uygulamada bu ihtimalde de dava açılmasının ender rastlanan bir durum olacağı görülecektir. Bu nedenle tek kişilik ortaklıklarda iptal davasının yeniden ele alınması düşünülmelidir.

c. Yönetim Kurulu

Tasarının m. 359/I hükmü tek kişilik yönetime izin vermiştir. Bu nedenle tek kişilik AO'da tek ortağın aynı zamanda yönetici olması mümkün değildir. Yönetim kurulu üyelerinin pay sahibi olması şartını öngören TK m. 312/II hükmü tasarıya alınmadığı için, tek ortak dışındaki kimseler de yönetim kurulu üyesi olabilir.

Tek kişilik AO açısından önem arz eden husus, tek ortağın aynı zamanda yönetim kurulu üyesi ya da tek yönetici olması halidir. Tek yönetici olması için bu kişinin yüksek öğrenim görmüş olması zorunludur (m. 359/III). Ayrıca m. 359/I'de "... Temsile yetkili en az bir üyenin yerleşme yerinin Türkiye'de bu-

lunması ve Türk vatandaşı olması şarttır.” dendiği için, tek pay sahibi ancak bu koşullar altında tek yönetici olabilir.

Tasarının m. 396 hükmünde yönetim kurulu üyesinin ortaklığa rekabet etme yasağı, TK m. 335 hükmüne paralel şekilde düzenlenmiştir. Buna göre şirketin işletme konusuna giren ticari iş türünden bir işlemi yönetim kurulu üyesinin yapabilmesi için genel kuruldan izin alması koşuldur. Genel kurul sıfatıyla hareket eden tek pay sahibinin yönetim kurulu üyesi ya da tek yönetici olduğu durumlarda, genel kurul izninin koruyucu etkisi kalmayacaktır⁶⁴. Ancak rekabet yasağında amaç ortaklığa yönetim kurulu üyesine karşı korumaktır. Ortaklığun tek kişilik yapısı karşısında bu yasak bir anlam ifade etmeyecektir. Dolayısıyla tek kişilik AO'da mutlak bir rekabet yasağı söz konusu olmamalıdır⁶⁵.

Yönetim kurulu üyesinin ortaklığa işlem yapma yasağını düzenleyen TK m. 334 hükmü ise kısmen değiştirilerek tasarıya alınmıştır. Tasarının m. 395/I hükmü, TK'da yer olan “şirket konusuna giren bir ticari muamele” koşulunu kaldırarak⁶⁶, “Yönetim kurulu üyesi, genel kuruldan izin almadan, şirketle kendisi veya başkası adına herhangi bir işlem yapamaz; aksi hâlde, şirket yapılan işlemin batıl olduğunu ileri sürebilir. Diğer taraf böyle bir iddiada bulunamaz.” ifadesine yer vermiştir. Bu hükmü, yönetim kurulu üyesinin ortaklığa işlem yapabilmesine, sadece genel kuruldan izin alınması halinde izin vermektedir. Ancak tek kişilik AO'da yönetim kurulu üyesi ya da tek yönetici olan kimsenin genel kuruldan izin alınmasının öngörülmesi практике bir anlam ifade etmeyecektir. Bu kişinin genel kurul sıfatıyla vereceği iznin koruyucu etkisi de olmayacağı⁶⁷. Bununla birlikte bu yasağın tek kişilik AO'da mutlak olduğunu söylemek de zordur. Çünkü tasarının birazdan inceleneyecek olan m. 371/VI hükmü, tek pay sahibinin ortaklığa işlem yapabileceğini ifade etmektedir. Ortaklığa yönetici olması, bu kişinin “pay sahibi” sıfatını ortadan kaldırılmamaktadır. Dolayısıyla olası bir işlem yapma yasağı, m. 371/VI hükmüyle kolayca dolanılabilir. Bu nedenle tek kişinin ortaklığa yönetici olduğu durumlarda, işlem yap-

⁶⁴ OKUTAN, s. 599.

⁶⁵ Aksi görüş, OKUTAN, s. 599.

⁶⁶ Bu ifadenin çıkarılmasının sebebi, ‘şirket konusuna’ girme koşulunun, yasağı gereksiz yere sınırlandırması olmuştur. İkinci olarak yapılan işlemin ticari muamele olup olmadığı tartışmalarından da kaçılmak istenmiştir, bkz. Gerekçe, m. 395.

⁶⁷ OKUTAN, s. 603.

ma yasağı (m. 395/I) değil m. 371/VI hükmü uygulanmalıdır. Tek kişi ile ortaklık arasındaki sözleşmelere aşağıda dephinilecektir.

Benzer şekilde tek pay sahibinin tek yönetici olması durumunda müzakereye katılma yasağının (m. 393/I) uygulanması da söz konusu olamayacaktır. Çünkü bu durumda ortada müzakere yoktur.

d. Tek Kişiyle Ortaklık Arasındaki İlişkiler

Tek kişilik AO'larda tek ortak ile ortaklık arasındaki ilişkiler açısından önem arz eden ilk konu sermaye borcunun ödenmesine ilişkindir. Tasarı m. 128/VII'ye (TK m. 140/I) göre "Şirket, her ortağın sermaye koyma borcunu yerine getirmesini isteyebileceği ve dava edebileceği gibi, yerine getirmede gecikme sebebiyle uğradığı zararın tazminini de isteyebilir. Tazminat istemi için ihtar şarttır. Şahıs şirketlerinde bu davayı ortaklar da açabilir." Görülüdür gidi sermaye şirketi olan AO'da, ortaktan sermaye koyma borcunu yerine getirilmesini sadece ortaklık isteyebilecektir. Bu da tek kişilik AO'da, tek pay sahibinin sermaye borcunun takip-siz kalması sonucunu doğurabilecektir.

Paradan başka ekonomik bir değer veya bir taşının sermaye olarak konulması durumu sorun arz etmeyebilir çünkü bu durumda ortaklık, tüzel kişilik kazandığı andan itibaren bunlar üzerinde malik sıfatıyla doğrudan tasarruf edebilecektir⁶⁸ (m. 128.4, TK m. 285/II).

Taşınmaz mülkiyetinin veya diğer bir aynı hakkın sermaye olarak taahhüdü de sorun yaratmayacaktır. Tasarının m. 128/V hükmüne göre bu değerlerin sermaye olarak konulması hâlinde, ortaklığın bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescil gereklidir. Bu tescili ise m. 128/VI uyarınca, ortaklığın hakkı saklı kalmakla berber, ticaret sicil müdürünce istenecektir. Bu nedenle tek kişilik AO söz konusu olsa bile ticaret sicil memuru bu tescili sağlayabilecektir.

Tek kişilik AO'larda sorun çıkarabilecek durum nakdi sermaye taahhüdüdür. Tasarının m. 344/I hükmüne göre "Nakden taahhüt edilen payların itibarı değerlerinin en az yüzde yirmibeşi tescilden önce, gerisi de şirketin tescilini izleyen yirmidört ay içinde ödenir. Payların çıkışma primlerinin tamamı tescilden önce ödenir." Tescilden önce ödenmesi gereken kısmın aksine tescilden sonra ödenmesi gereken kısmı, tek kişilik AO'da sorun ya-

⁶⁸ İMREGÜN, s. 287.

ratabilir. Elbette ki bu durumda borcun ifasının istenmesiyle birlikte m. 128 uyarınca tazminat ve m. 129 uyarınca temerrüt faizi de istenebilir. Ancak teorinin aksine pratikte ödenmeyen kısmın takipsiz kalması ve m. 482-483 uyarınca ıskat kurumu-nun uygulanamaması da mümkündür.

Bu nedenle tek kişiyle kurulacak AO'lar için nakdi sermaye taahhüdünün özel olarak ele alınması gereklidir. 89/667 sayılı onikinci Yönerge'de de bu konuya ilişkin bir hüküm yoktur. Bu durumda kalan kısım için teminat gösterilmesini gerektirecek bir düzenleme yapılması önerilmişse⁶⁹ de, kanaatimizce bu da istenilen sonucu doğurmaya bilir. Teminata rağmen, tek kişinin hakimiyeti altında olan yönetim kurulu veya tek yönetici bu ala-cağı takip etmeye bilir. Olası ihmal ve istismarları önlemek ve kurumu disiplin altına almak için, nakdi sermayenin tamamının ödenmesi bir çözüm olarak düşünülebilir.

Konu açısından önem arz eden bir diğer durum ise, tek kişi ile ortaklık arasındaki sözleşmelerdir. Tasarının m. 371 hükmüne Alt Komisyon'da eklenen altıncı fıkra "Sözleşmenin yapılması sırasında, şirket tek paysahibi tarafından ister temsil edilsin ister edilmesin, tek pay sahipli anonim şirketlerde, bu paysahibi ile şirket arasındaki sözleşmenin, geçerli olması sözleşmenin yazılı şekilde yapılmasına bağlıdır. Bu şart piyasa şartlarına göre günlük, önemsiz ve sıradan işlemlere ilişkin sözleşmelerde uygulanmaz." hükmünü içermektedir. Gerçekten de tek kişinin ortaklığa sözleşme yapabilmesi imkanı, ortaklığun içinden boşaltılması sonucunu doğurabilecektir. Şüphesiz ki bu da alacaklıların aleyhine bir durumdur.

89/667 sayılı onikinci Yönerge'nin m. 5/I hükmü ise, sadece tek pay sahibi tarafından temsil edilen ortaklık ile bu kişi arasındaki sözleşmelerin yazılı olması gerektiğini öngörmüş, ortaklığun tek pay sahibi tarafından temsil edilmediği durumları kapsam dışında bırakmıştır.

Tasarının m. 371/VI hükmü tek kişi ile ortaklığun menfaatlerinin çatışması riski dikkate alınarak yazılmıştır⁷⁰. Tek ortak ile

⁶⁹ OKUTAN, s. 601. Tek kişilik AO'lar için, ödenmeyen kısım hakkında teminat gösterme zorunluluğu almanın hukukunda da kabul edilmiştir, bkz. Yanlı, s. 137.

⁷⁰ Gerekçe m. 371: "AET'nin 89/667 sayılı AET yönernesi (bkz m.338) gereği maddeye yeni altıncı fıkra eklenmiştir. Yeni hükmün amacı şirketin menfaatinin ihlaline ve yolsuzluklara engel olmaktır. Mahkemeler hukuku tarafından temsilcisinin kendisiyle sözleşme yapamayacağı haller ve buna ilişkin şartlar saklıdır."

ortaklık arasındaki sözleşmede, ortaklığın bu kişi haricindeki kimselerce temsil edilmesi söz konusu menfaat çatışmasını sadece şeklen ortadan kalkacaktır⁷¹. Bu nedenle tasarıının düzenlenmesi yerinde bir yaklaşım niteliğindedir.

Tasarıının bu hükmü, yazılılık şartının yeterli olmadığı bu nedenle aleniyet unsuruna da yer verilmesi gerektiği gerekçesiyle eleştirlmiştir⁷². Gerçekten de söz konusu sözleşmelerin yazılı yapılması tek başına koruyucu etkiye sahip olmayacağındır. Kanaatimize her şeyden önce, tek kişi ile ortaklık arasında yapılan sözleşmelerin geçerli olması, ana sözleşmede hükmün bulunması koşuluna tabi tutulabilir. Her ne kadar ana sözleşmeyi tek ortak hazırlasa veya daha sonradan sözleşmeye bu yönde hükmü koymabilse de ortaklık alacaklılarını olası risklerden haberdar etmesi açısından bu çözüm önem taşıyabilir⁷³. Ancak yapılan sözleşmelerin yazılı olması, içeriklerinin alacaklılarca bilinmesini sağlamaya yetmeyecektir. Ayrıca tek ortağın istediği an istediği yönde istediği tarihle kararlar alabileceği tehlikesi, sözleşmenin yazılı olması durumunda da devam etmektedir⁷⁴. Bu nedenle, yapılan sözleşmelerin yazılı olmasının yanında, sonradan içeriğine müdahale edilmemesini ve üçüncü kişilerin sözleşmeden haberdar olmasını sağlayacak önlemler de alınmalıdır. Bu noktada sözleşmelerin sicile tescil ve ilan edilmesi⁷⁵ ve ayrıca derhal internet sayfasına konulması zorunluluğu getirilebilir.

Bu hükmü her ne kadar “*paysahibi ile*” şirket arasındaki sözleşmeden söz etse de, tek ortağın yönetici olduğu durumlarda, yönetim kurulu üyesinin ortaklığa işlem yapmasına da uygulanabilecektir.

3. Tek Kişilik AO'da Sorumluluk

Tek kişilik AO'nun, tipki diğer AO'lar gibi, tüzel kişiliği ve kendisini oluşturan pay sahibinden ayrı bir malvarlığı vardır (m. 329/I). Bu nedenle ortaklığın borçlarından dolayı AO sorumludur. Tek kişinin sorumluluğu ise taahhüt ettiği sermaye payıyla sınırlıdır ve borcunu ifa ettiği zaman sorumluluğu sona ermektedir (m. 329/II).

⁷¹ OKUTAN, s. 603.

⁷² Bkz. MOROĞLU, 4. Bası, s. 171.

⁷³ OKUTAN, s. 604 vd.

⁷⁴ MOROĞLU, 4. Bası, s. 142.

⁷⁵ MOROĞLU, 4. Bası, s. 206. Bu tür sözleşmelerin noter tasdikli bir deftere kaydedilmesinin isabetli olacağı yönünde bkz. OKUTAN, s. 606.

Ortaklıktan alacaklı olan bir kimse alacağı için ortaklığa takip edecktir. Ayrıca koşulları varsa zararının tazmini için m. 553 uyarınca yönetim kurulunu dava etmesi de mümkündür.

Tek kişilik AO'da her ne kadar ortada iki ayrı hukuki kişilik varsa da ortaklığa, kendisini oluşturan kimseden bağımsız olarak düşünmek mümkün değildir. Ancak bu yapı, tüzel kişiliğin kazandırdığı sınırlı sorumluluğun istismar edileceği anlamına gelmemelidir. Keza tek ortaşa sorumluluğunu bu şekilde sınırlama kolaylığını kanun koyucunun kendisi vermiştir. Yani tek kişilik ortaklık zaten sınırlı sorumluluk ilkesinden faydalananması için öngörülmüştür. Bu imkanın ortadan kaldırılması ise bu kurumu tamamen işlevsiz kılacaktır⁷⁶. Bu nedenledir ki tek kişilik yapıının istismar edilebileceğinin ilke olarak kabul edilmesi oldukça sakıncalıdır. Tek ortaşın sorumluluğunun sınırsız olabileceği hallerin de tasarıda açıkça belirtilmesi gerektiği⁷⁷ yönündeki eleştirilere, en azından kurumun felsefesine aykırı olacağı için katılamıyoruz.

Sorumluluk açısından tek kişilik AO'yu çok ortaklı AO'dan farklı görmemek gereklidir⁷⁸. Alacaklıların zarar uğratılması halinde tipki diğer AO'larda olduğu gibi koşulları varsa yönetim kurulunun sorumluluğuna gidilebilir. Ancak tek kişilik ortaklıkların tamamen kabul ediliş amacına uygun olarak kullanılaçğını düşünmenin iyimser bir temenniden ibaret olacağını da kabul etmek gereklidir. Özellikle, tek kişi tarafından atanmış ve ortaklık malvarlığını tek kişiye aktaran kötü niyetli yönetim kurulu üyelerinin yeterli malvarlığına sahip olmaması durumunda, çok ortaklı AO'lar için de söz konusu olduğu gibi, tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak tek ortaşın sorumluluğuna gidilmesi mümkün olabilir⁷⁹. Bunun haricinde tek kişiyi ortaklık borçlarından do-

⁷⁶ Bu nedenden dolayı, şahıs firmalarının, sınırlı sorumluluğun arkasına sağlamak için tek kişilik AO'ya kaymalarına yol açabilecegi gerekçesiyle tasarıya yönetilen eleştirilere (bkz. MOROĞLU, 4. Bası, s. 142; ULAŞ, s. 194) de katılamıyoruz.

⁷⁷ 89/667 sayılı onikinci Yönerge giriş kısmında üye ülkelere bu yönde serbesti tanımlıdır.

⁷⁸ Tek ortaşın sorumluluğunun ayrıca düzenlenmesinin gerekli olmadığı yönünde bkz. OKUTAN, s. 591.

⁷⁹ YANLI, s. 135 vd. Yazar ayrıca, ortaklığın malvarlığı ile tek veya çoğuluk pay sahibinin şahsi malvarlığının hukuken birbirinden ayrı tutulması önerisinde de bulunmuştur (s. 137). Hatta tek kişilik ortaklıklarda bu ilke daha çok uygulanabileceği ileri sürülmüştür [bkz. JOCIĆ, Dragana Radenkovic, "A Single Member Company - Convenient Or Not For The Founders", *Economics and Organization*, Vol: 2, N. 3, 2005, <http://facta.junis.ni.ac.yu/facta/eao/eao2005/eao2005-03.pdf> (5.12.2006)].

layı sınırsız olarak sorumlu tutmak kurumun amacına aykırı olacaktır.

C. Tek Kişilik LO

1. Genel Olarak

Tasarının m. 573/I hükmü “*Limited şirket, bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kurulur; esas sermayesi belirli olup, bu sermaye esas sermaye paylarının toplamından oluşur.*” hükmünü içermektedir. Böylece tasarı tek kişilik AO'nun yanı sıra tek kişilik LO'ya da cevaz vermiştir.

Tasarı için, her iki ortaklık türünün birden kabul edilmesindense, sadece tek kişilik LO'nun düzenlenmesi buna karşılık tek kişilik AO'da çekimser kalınması eleştirisi de dile getirilmiştir⁸⁰. 89/667 sayılı onikinci Yönerge ise esas olarak tek kişilik LO'ları düzenlemiştir (m. 6). Bununla birlikte üye ülkelerin tek kişilik AO'yu da kabul etmesi yasaklanmamış, bu konudaki tercih üye ülkelere bırakılmıştır.

Ortaklık kavramının artık bir organizasyon olarak kabul edildiği ve tek kişilik ortaklık kurumunun kabulünü gerektiren nedenlerin her iki ortaklık türü için de geçerli olabileceği dikkate alındığında, her iki ortaklık türünün de tek ortaklı olmasında sakınca görülmemelidir.

Tek kişilik LO'yu düzenleyen hükümlerin aynı yapıdaki AO için getirilen hükümlerle aynı gerekçelere dayanması ve içeriğinin de aynı olması nedeniyle, tek kişilik AO ile benzerlik arz eden durumlara çalışmanın kapsamı nedeniyle deginilmeyecektir.

2. Tek Kişilik LO Niteliğinin Kazanılması

Tasarının m. 573/I hükmü “*Limited şirket, bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kurulur (...)*”. diyerek, en az iki kurucunun varlığını arayan TK sistemini (m. 504) terk etmiş ve tek kişilik LO sıfatının kuruluşta kazanılabilmesini sağlamıştır.

214]. Yazar, ortaklığun somut yapısı dikkate alındığında bazen sadece tek kişisinin sorumluluğuna gidilmesinin yeterli olamayacağı, yönetim kurulunun tek ortak dışındaki kimselerden oluşması durumunda yönetim kurulunun da sorumluluğu taşıması gereği ileri sürülmüştür (bkz. JOCIC, s. 214). Kanaatimizce durum tam tersi olmalı ve sorumluluk yönetim kurulunda kalmalıdır.

⁸⁰ ARKAN, Konferans, s. 51; AÜHF TİCARET HUKUKU ABD, s. 224. Bunun yanında tek kişilik AO varken tek kişilik LO'nun kabul edilmesine gerek olmadığı da teorik olarak ileri sürülebilir.

Bununla birlikte çok ortakla kurulan bir LO'nun sonradan tek kişilik LO sıfatını kazanması da mümkündür. Kuruluştan sonra ortak sayısının bire düşmesini fesih sebebi sayan TK düzenlemesi tasarıya alınmamış ve böylece ortaklığın sonradan tek kişilik LO olmasının yolu açılmıştır. Tasarının Alt Komisyon Metni'ndeki m. 574/II hükmü şu şekildedir: "Ortak sayısı bire inerse, durum bu sonucu doğuran işlem tarihinden itibaren yedi gün içinde müdürlere yazılı olarak bildirilir. Müdürler bildirimini aldıkları tarihten itibaren yedi gün içinde şirketin tek ortaklı bir limited şirket olduğunu, tek ortağın adını, soyadını ve vatandaşlığını ve yerleşim yerini tescil ve ilân ettirilirler; aksi hâlde doğacak zararlardan müdürlер sorumludur." Alt komisyonda bu değişiklik "Tasarının 574 üncü maddesinde, anonim şirketlere ilişkin 338inci maddeye paralel olarak aleniyeti sağlamak amacıyla üçüncü fıkra eklenmiş ve ikinci fıkranın içeriği genişletilmiştir." gerekçesiyle yapılmıştır.

Ön Tasarı ve Tasarı Metni'nde ise bu hükmü, "Ortak sayısı bire inerse, bu durum yedi gün içinde tescil ve ilân ettirilir; aksi halde doğacak zararlardan müdürlер sorumludur." şeklinde idi. Ancak tek kişilik AO'yu düzenleyen m. 338 hükmü için yapılan eleştirilerin m. 574 için de dile getirilmesi neticesinde Alt Komisyon, hükmeye son halini vermiştir.

Ancak tasarının m. 595/II hükmü uyarınca sözleşmede aksi öngörülmemişse, esas sermaye payının devri için, ortaklar genel kurulunun onayı şarttır. Devir bu onayla geçerli olur. Dolayısıyla müdürlerin pay devrini ve ortaklığın tek ortaklı hale geldiğini bilmemeleri düşünülemeyecektir. Bu nedenle payı devralanın müdürlere bildirimde bulunmasına gerek olmadığı ve bunun sadece, ortaklık sözleşmesiyle pay devrinin ortaklar genel kurulunun onayına tabi tutulmadığı durumlarda söz konusu olabileceği haklı olarak dile getirilmiştir⁸¹. Hükümde sadece ortaklığın tek kişilik LO sınıfına girdiğinde tescil ve ilan yükümlülüğünün söz

---

⁸¹ MOROĞLU, 4. Bası, s. 299. Bununla birlikte yazar, alacakların zararı ve illiyet bağıını ispat etmelerinin zor olacağı gerekçesiyle müdürlер için ayrıca para cezasının da öngörülmesi gereğini ifade etmiştir. İlk olarak, aynı huküm AO için de öngörülmesine rağmen sadece LO için böyle bir öneride bulunmanın doğru olmadığı kanaatindeyiz. Ayrıca önerilen çözümün tazminat değil para cezası olduğu dikkate alındığında, alacakların bu tutar dan yararlanmalarının söz konusu olmayacağı da açıklıktır. Kaldı ki zararın veya illiyet bağıının ispat edilememesine rağmen müdürlерin bundan sorumlu tutulmasının doğru olup olmayacağı da tartışılmalıdır.

konusu olacağı belirtilmiştir⁸². Ancak hükmün gerekçesine bakıldığından, sonradan ortak alınarak bu sınıftan çıkıldığında da durumun tescil ve ilan edilmesi gerektiği görülecektir⁸³.

Tek kişilik LO açısından değerlendirilmesi gereken bir diğer husus, tasarıının m. 574/II hükmünün gerekçesinde “(...) *Tek ortaklı limited şirket geçici, ancak farklı bir konumu ifade eder (...)*” cümlesine yer verilmiş olmasıdır. Ancak tek kişilik AO ile kıyaslandığında böyle bir farklılığın öngörülmesi haklı olarak eleştiriştir⁸⁴. Tek kişilik LO'nun geçici bir konum olduğunu gösteren herhangi bir hükmü yoktur. Aksine m. 593 ve 594 hükümleri incelendiğinde, bu ortaklılığın süreklilik arz edebileceği görülecektir. 89/667 sayılı onikinci Yönerge de böyle bir düzenlemeye yer vermemiştir. Dolayısıyla gerekçe metni için dile getirilen eleştiriye katılmamaya olanak yoktur.

Bildirim yükümlülüğüyle ilgili olarak AO'lar için yaptığımız açıklamalar burada da geçerlidir. Aynı durum, ortaklılığın tek pay sahibi olacak şekilde kendi paylarını iktisap edemeyeceğine ilişkin m. 574/III hükmü için de geçerlidir.

3. Tek Kişilik LO'nun İşleyisi

a. Genel Kurul

Tasarıya Alt Komisyon'da eklenen m. 616/III hükmü “*Tek ortaklı limited şirketlerde, bu ortak genel kurulun tüm yetkilerine sahiptir. Tek ortağın genel kurul sıfatıyla alacağı kararların geçerlilik kazanabilmeleri için yazılı olmaları şarttır.*” ifadesini içermektedir. Bu hükmün amacı Alt Komisyon Raporu'nda “(...)

⁸² Özellikle LO'nun vergi borçlarından dolayı ortağın sorumluluğu dikkate alındığında tek kişilik LO niteliğinin kazanılması ve kaybedilmesinin tescil ve ilan edilmesi, tek kişilik AO'lara nazaran ayrı bir öneme sahiptir.

⁸³ Gerekçe m. 574/II: “(...) Tasarıda açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte, ortak alınarak şirket tek ortaklı limited şirket konumundan çıkabilir. Bu durumda da tescil ve ilan gereklidir (...).”

⁸⁴ YILDIZ, s. 94; GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ TİCARET HUKUKU ABD, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Ticari İşletme, Ortaklıklar ve Kuyumetli Evrak Hukuku'na İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Legal Mali Hukuk Dergisi*, Kasım 2006, Yıl: 2, Sayı 23, s. 2731. Ancak yazarlar bu eleştiri, “Gerekçeden anlaşıldığı üzere (LO'yu) tek bir kurucu da kurabilir. Bununla birlikte bu olgu Tasarı'nın 338. maddesinde olduğu gibi açıkça kaleme alınmamıştır; alınması yerinde olacaktır.” şeklinde ifade etmişlerdir. Oysa ortaklılığın tek kişi ile de kurulabileceği sadece gerekçeden anlaşmamaktadır. Tasarıının m. 573/I hükmü bunu açıkça dile getirmiştir. Gerekçesinde belirsiz olan husus, tek kişilik LO'nun geçici ve farklı bir durumu belirttiğinin ifade edilmesidir.

anonim şirketlerde olduğu gibi, genel kurul kararlarının teşhisini sağlanmış ve kötüye kullanmaların önlenmesi amaçlanmıştır (...)" şeklinde ifade edilmiştir.

Tek kişilik LO'nun genel kurulu da tek kişilik AO'ya paralel şekilde düzenlenmiştir. Yani tek pay sahibi genel kurulu oluşturacaktır. Bu açıdan tek kişilik AO için yaptığımız açıklamalar burada da geçerli olmaktadır. Tek kişilik AO'dan farklı olarak genel kurulu toplantıya çağrıma yetkisi müdürlere verilmiştir (m. 617/I). Ancak tipki tek kişilik AO'da olduğu gibi LO'da da tek pay sahibi tek müdür olabilir (m. 623/I). Hatta bu hükmün son cümlesinde "*En azından bir ortağın, şirketi yönetim hakkının ve temsil yetkisinin bulunması gereklidir.*" dendiği için, tek ortak her durumda müdür sıfatına sahip olacaktır. Birden fazla müdür olması halinde diğer müdürler tek ortaktan genel kurul sıfatıyla karar almasını istemeleri mümkündür. Ancak tek müdür olduğunda, genel kurul toplantısı ve karar almaya ilişkin hükümler sadece teorik olarak anlam ifade edecktir. Bu durumda tek pay sahibi istediği anda genel kurul sıfatıyla karar alabilecektir.

Tasarının m. 616/III hükmü m. 408/III ile paralel olduğundan, tek kişilik AO için yaptığımız açıklamalar LO için de geçerlidir. Aynı durum genel kurul kararlarının hükümsüzlüğü için de söz konusudur (m. 622).

b. Müdürler

Tasarının m. 623 hükmü TK m. 540 hükmüne paralel olarak, LO'yu temsile yetkili kimselerin ortaklık sözleşmesine göre belirleneceğini hükmetmiştir. Bu hükmeye göre ortaklığını yönetmek ve temsil etmek yetkisi bir veya birden fazla ortağa veya tüm ortaklara ya da üçüncü kişilere verilebilir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi, m. 623/I uyarınca tek pay sahibi her halde müdür sıfatını taşıyacaktır. Bu nedenle tek kişilik LO'da müdürler ele alınırken, birden fazla müdür olup olmadığı dikkate alınmalıdır. Tek müdür söz konusu olduğu zaman, ortaya tek yöneticili AO'ya benzer bir durum çıkacaktır. Bu durumda pay sahibi, genel kurul ve müdür arasındaki tüm ilişkilerde tek kişilik LO önem arz edecktir. Örneğin m. 616 uyarınca genel kurulun müdüürü ataması ve görevden alması, ibrası veya bir ortağın şirketten çıkarılması için mahkemeden istemde bulunulması gibi bazı hakların kullanılması pratikte bir anlam ifade etmeyecektir. Bu düzenlemelerin anlam ifade edebilmesi, birden fazla müdür olması halinde ise bu kimseler için söz konusu olacaktır.

Tasarının m. 626/II hükmü müdürlер için ortaklıklа rekabet yasağı öngörmüş ancak ortaklık sözleşmesiyle veya diğer ortakların yazılı izniyle bu yasağın uygulanmayacağını belirtmiştir. Tek kişilik yapısı nedeniyle bu ortaklıklarda rekabet yasağı söz konusu olamayacaktır.

c. Tek Kişiyle Ortaklık Arasındaki İlişkiler

Tek ortağın aynı zamanda genel kurulu oluşturması, aynı tek kişilik AO'da olduğu gibi, tek kişiyle ortaklık arasındaki ilişkilerin diğer LO'lara göre özellik arz etmesine neden olmaktadır. Tek kişilik AO'da nakdi sermaye taahhüdü için yapılan açıklamalar LO için de geçerlidir.

Pay sahibi ile ortaklık arasındaki sözleşmeleri düzenleyen m. 629/II hükmü Alt Komisyon tarafından, m. 371/VI ile aynı gerekliliklerle tasarıya eklenmiştir. Hüküm şu şekildedir: "Sözleşmenin yapılması sırasında şirket tek ortak tarafından ister temsil edilsin ister edilmesin, tek ortaklı limited şirketlerde, bu ortak ile şirket arasında yapılan sözleşmenin geçerli olması, sözleşmenin yazılı şekilde yapılmasına bağlıdır. Bu zorunluluk, piyasa şartlarına göre günlük, önemsiz ve sıradan işlemlere ilişkin sözleşmelerde uygulanmaz." Görüldüğü gibi bu hüküm, tek kişilik AO için öngörülen m. 371/VI ile paralellik arz etmektedir.

Tasarının m. 613/II hükmü pay sahibinin ortaklığa bağılılık yükümlülüğünü ve rekabet yasağını öngörmüştür. Ancak aynı maddenin dördüncü fikrası, "Geri kalan ortakların tümü yazılı olarak onay verdikleri takdirde, ortaklar, bağılık yükümüne veya rekabet yasağına aykırı düşen faaliyetlerde bulunabilirler. Esas sözleşme birinci cümledeki onay yerine ortaklar genel kurulunun onay kararını öngörebilir." Geriye kalan ortakların izin vermesi halinde bu yasağa aykırı faaliyetlerde bulunulabileceğini belirtmiştir. Bu nedenle tek kişilik LO'da bağılık yükümünün ve rekabet yasağının uygulanmayacağını söylemek yanlış olmayacağı.

4. Tek Kişilik LO'da Sorumluluk

Tek kişilik LO tüzel kişiliği olduğu için ayrı bir malvarlığına sahiptir. Bu nedenle ortaklığın borçlarından dolayı LO'nun kendisi sorumludur. LO'dan ayrı bir hukuki kişiliğe sahip olan tek ortak, kural olarak ortaklık borçlarından dolayı sorumlu değildir. Bu noktada tek kişilik AO için yaptığımız açıklamalar burada da geçerlidir.

Bununla birlikte tasarıının m. 603 hükmü, şirket sözleşmesiyle ortakları, esas sermaye payı bedeli dışında ek ödeme ile de yükümlü tutulabilme olanağı getirmiştir. Hükme göre bu yükümlülük, (a) Şirket esas sermayesi ile kanunî yedek akçeler toplamının şirketin zararını karşılayamaması; (b) Şirketin bu ek araçlar olmaksızın işlerine gereği gibi devamının mümkün olmaması ya da (c) Şirket sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacı doğuran diğer bir hâlin gerçekleşmiş bulunması halinde söz konusu olacaktır.

Hükmün gerekçesinde de belirtildiği gibi, ek ödeme yükümlülüğü, ortaklık borçlarından dolayı kişisel sorumluluk anlamına gelmemektedir. Çünkü bu yükümlülük ortaklık alacaklılarına değil ortaklığa karşıdır.

Tasarıının m. 603/II hükmüyle iflasın açılmasıyla ek ödeme yükümlülüğü muaccel hale gelecektir. Bu nedenle ortaklıktan alacağını tahsil edemeyen kimsenin, ortaklığın iflasını istemek suretiyle pay sahiplerine müracaat etmesi mümkündür. Elbette aynı imkan tek ortaklı LO için de geçerlidir. Ancak bu yükümlülük sözleşmede hüküm bulunması koşuluna bağlıdır. Bu nedenle tek kişilik LO için bu yükümlülüğün zorunlu olması düşünebilir.

V. Sonuç

Tek kişilik ortaklık kurumu için, ortaklığın bir sözleşme olduğu ve en az iki kişinin gerekli olduğu görüşü tasarı ile geçerliliğini yitirmiştir. Çünkü tasarı, ticaret ortaklıkları için BK m. 520'den farklı bir teori benimsemiş ve belirleyici unsurun ortak değil organizasyon olduğunu kabul etmiştir. Tek kişilik organizasyon nasıl mümkünse tek kişilik AO ya da LO da aynı şekilde mümkündür.

Tasarıının tek kişilik ortaklığa izin vermesi Türk hukuku açısından önemli bir boşluğu dolduracak niteliktedir. TK asgari ortak sayısı öngörmesine rağmen, bu hükmün saman adamlarla dolanıldığı ve bunun yaygın bir uygulama olduğu dikkate alındığında, tek kişilik ortaklığın önemli bir ihtiyaca cevap vereceği görülecektir.

Tasarıının aynı anda hem tek kişilik AO'ya hem de LO'ya cevaz vermesi eleştirilmişse de uygulama dikkate alındığında, bu-

nun her iki ortaklık türü için gerekli olduğu görülecektir. Bu nedenle tasarıının yaklaşımı desteklenmelidir.

Tek kişilik ortaklıklarda genel kurulu tek pay sahibi oluşturmaktadır. Bu kişinin aynı zamanda tek yönetici olabilmesi de mümkündür. Bu da pay sahibi genel kurul ve yönetici üçgenindeki her ilişkide tek kişilik ortaklığın özellik arz edebileceğini göstermektedir. Tek kişilik ortaklığın bu boyutu dikkate alındığında, bu üç unsur arasındaki ilişkileri düzenleyen tasarı hükümlerinin bazıları ya uygulanamayacak ya da uygulanması sadece teorik bağlamda söz konusu olabilecektir.

Tek kişilik ortaklıklarda da, ortaklık borçlarından dolayı sadece ortaklık sorumlu tutulmalı, yapılan işlemler nedeniyle zarar uğrayan alacaklılar m. 553 uyarınca yönetim kurulunu takip etmelidir. Tek ortakta sorumluluğun olmaması ve alacaklılar karşısında sadece yönetim kurulunun bulunması istisnaen de olsa kötüye kullanılabilir. Ancak bu durumda bile sorumluluk açısından tek kişilik ortaklıkları aynı türdeki diğer ortaklıklardan ayırmamak gereklidir. Perdenin aralanması teorisi çok kişilik ortaklıklar için nasıl mümkünse tek kişilik ortaklıklar için de aynı şekilde mümkün olacaktır. Bu nedenle 89/667 sayılı onikinci Yönerge'de belirtildiği şekilde istisnai durumlarda pay sahibinin sorumluluğuna gitmeyi kolaylaşdıracak hükümlere yer verilmesine gerek yoktur.

Kaynakça

Ansay, Tuğrul, *Adı Şirket - Dernek ve Ticaret Şirketleri*, Ankara 1967.

Arkan, Sabih, *Ticari İşletme Hukuku*, 9. Tıpkı Bası, Ankara 2005 (İşletme).

Arkan, Sabih, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına İlişkin Değerlendirmeler", *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler - Tartışmalar*, 13-14 Mayıs 2005 (Konferans), s. 41-66.

Arslanlı, Halil, *Anonim Şirketler, C. I - Umumi Hükümler*, 3. Bası, İstanbul 1960 (AŞ I).

Arslanlı, Halil, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi - Limited Şirketler*, Birinci Kısım, İstanbul 1962 (LO).

Arslanlı, Halil / Domaniç, Hayri, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, C. III, İstanbul 1989.

Atabek, Reşat, "Tek Ortaklı Şirket", *Batider*, C. XIV, S. 1, Haziran 1987, s. 23-35.

Atabek, Reşat, "Şirket Paylarının Bir Kişinin Elinde Toplanması", *Batider*, C. X, S. 3, Haziran 1980, s. 639-657 (Şirket Payları).

AÜHF Ticaret Hukuku ABD, "TTK Tasarısı Hakkında Görüş", *Batider*, C. XXIII, S. 2, Aralık 2005, s. 211-248.

Bahtiyar, Mehmet, *Anonim Ortaklık Anasözleşmesi*, İstanbul 2001.

Çağrı, Tahir / Kender, Rayegân, *Deniz Ticareti Hukuku*, C. I, 14. Bası, İstanbul 2005.

Çevik, Kemal, "Fransız ve Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirket / Sınırlı Sorumlu Ticari İşletme", *Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan*, Ankara 1998, s. 37-55.

Domaniç, Hayri, *Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması*, *TTK Şerhi*, C. II, İstanbul 1988.

Galatasaray Üniversitesi Ticaret Hukuku ABD, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Ticari İşletme, Ortaklıklar ve Kıymetli Evrak Hukuku'na İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *Legal Mali Hukuk Dergisi*, Kasım 2006, Yıl: 2, Sayı 23, 2715-2733.

Helvacı, Mehmet, "İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Ortaklıktan Çıkma ve Yargıtay'ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler", *Hukuk Araştırmaları*, C. 9, S.1-3, 1995, s. 361-375

İmregün, Oğuz, *Anonim Ortaklılar*, Yenilenmiş 4. Bası, İstanbul 1989.

Jocić, Dragana Radenkovic, "A Single Member Company – Convenient Or Not For The Founders, *Economics and Organization*, Vol: 2, N. 3, 2005, <http://facta.junis.ni.ac.yu/facta/eao/eao2005/eao2005-03.pdf> (5.12.2006). s. 209-219.

Karayalçın, Yaşar, *Ticaret Hukuku, I. Giriş – Ticari İşletme*, 3.. Bası, Ankara 1968.

Moroğlu, Erdoğan, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler*, 2. Bası, İstanbul 2005 (2. Bası).

Moroğlu, Erdoğan, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler*, 3. Bası, Ankara 2005 (3. Bası).

Moroğlu, Erdoğan, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı Taslağı, Değerlendirme ve Öneriler*, 4. Bası, Ankara 2006 (4. Bası).

Moroğlu, Erdoğan, *Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Karalarının Hükümsüzlüğü*, 3. Baskı, İstanbul 2001 (Hükümsüzlük).

Moroğlu, Erdoğan, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına İlişkin Değerlendirmeler", *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler - Tartışmalar*, 13-14 Mayıs 2005 (Konferans), s. 71-82.

Nomer Ertan, Füsün (Ülgen, Hüseyin / Teoman, Ömer / Helvacı, Mehmet / Kendigelen, Abuzer / Kaya, Arslan), *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul 2006.

Okan, Neval, "Türk Hukukunda Ticaret Ortaklıklarında Ortak Sayısının Bire Düşmesi ve Sonuçları", *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30. Yıl Özel Sayı, Eskişehir 2000, s. 57-68.

Okutan, Gül, "Tek Kişi Ortaklısı", *Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu - Acquis Communautaire'nin Alınması - Açıklamalar, Değerlendirmeler ve Öneriler* (Proje Yöneticisi: Prof. Dr. Ünal Tekinalp), İstanbul 2001, s. 587-615.

Pembeçiçek, Fuat, *Türk Hukukunda Ticari İşletme Kavramı ve Ticari İşletme İşleten Vakıflar*, Ankara 1999.

Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal / Çamoğlu, Ersin, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 10. Tıpkı Basım, İstanbul 2005.

Tekil, Fahiman, *Anonim Şirketler Hukuku*, İstanbul 1993 (AŞ).

Tekil, Fahiman, *Şirketler Hukuku, Limited Şirketler ve Kooperatifler*, C. III, İstanbul 1973 (Şirketler).

Tekinalp, Ünal, "Zorunlu Hedefler Bağlamında TTK Tasarısı'nda Anonim Şirketlere İlişkin Kuramsal ve Dogmatik Düzen", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, S. 4, Aralık 2005 (HPD), s. 12-19.

Tekinalp, Ünal, "Tartışmalar", *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler - Tartışmalar*, 13-14 Mayıs 2005 (Tartışmalar), s. 107-117.

Tekinalp, Ünal, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı", *Bankacılar Dergisi*, S. 53, 2005 (Bankacılar), s. 107-120.

Ulaş, İşil, "Uygulamacı Gözü İle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Bakış", *Batider*, C. XXIII, S. 2, Aralık 2005, s. 187-211.

Yanlı, Veliye, *Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklarına Karşı Sorumlu Kılınması*, İstanbul 2000.

Yıldız, Sükrü, "Türk Ticaret Kanunu Tasarı'nın Anonim ve Limited Şirketlere İlişkin Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *Türk Ticaret Kanunu Tasarı*, Konferans, Bildiriler - Tartışmalar, 13-14 Mayıs 2005, s.85-106.

Kısaltmalar

233 sayılı KHK : 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

AB : Avrupa Birliği

ABD : Anabilim Dalı

AET : Avrupa Ekonomik Topluluğu

Alt Komisyon : TBMM Adalet Alt Komisyonu

Alt Komisyon Metni : Alt Komisyon tarafından kabul edilen ve 28 Haziran 2006'de Adalet Komisyonu Başkanlığı'na gönderilen tasarı metni

AO : Anonim Ortaklık

AÜHF : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Batider : Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi

Bkz/bkz. : Bakınız

BK : Borçlar Kanunu

C : Cilt

HPD : Hukuki Perspektifler Dergisi

İDT : İktisadi Devlet Teşekkülü

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

KİT : Kamu İktisadi Teşebbüsü

KİK : Kamu İktisadi Kuruluşu

LO	: Limited Ortaklık
m.	: Madde
N.	: Paragraf numarası
Ön Tasarı Metni	: 2005 yılı Şubat ayında açıklanan ilk tasarı metni
RG.	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
Tasarı	: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı
Tasarı Metni	: 9 Kasım 2005 tarihinde TBMM'ye sunulan tasarı metni
TK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: Ve devamı
Vol.	: Volume